

ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา
กรณีศึกษา : นักศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ
ของ
นางสาวณัฐพร รอดดารา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีการศึกษา 2545

STUDENT'S INTENTION TO MIGRATE TO HOMETOWN
: A CASE STUDY OF RAJABHAT INSTITUTE
BANSOMDEJCHAOPRAYA STUDENTS.

AN ABSTRACT
BY
MISS NATTAPORN RODDARA

Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Arts (Social Sciences for Development)
At Rajabhat Institute Bansomdejchaopraya.
2002

วิทยานิพนธ์	ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา
	กรณีศึกษา : นักศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
โดย	นางสาวณัฐพร รอดดารา
สาขาวิชา	สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ประธานที่ปรึกษา	รศ.ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์
กรรมการที่ปรึกษา	ผศ.สุพิศวง ธรรมพันทา
กรรมการที่ปรึกษา	ผศ.บุปผา แซ่มประเสริฐ

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ นันทา วิฑูณิศศักดิ์)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สายหยุด จำปาทอง)

..... กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์)

..... กรรมการที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพิศวง ธรรมพันทา)

..... กรรมการที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุปผา แซ่มประเสริฐ)

..... กรรมการและเลขานุการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาย พรหมสุวรรณ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ณัฐพร รอดดารา.(2545).ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา กรณีศึกษา

: นักศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ

: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. คณะกรรมการควบคุม

รศ.ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ ผศ.สุพิศวง ธรรมพันทา ผศ.บุปผา แซ่มประเสริฐ

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 300 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา และแบบวัดความคาดหวังของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์ (Correlation) และวิเคราะห์หา สมการถดถอยพหุคูณ (Regression)

ผลการศึกษาพบว่า

1. ลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 51.3) รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออก และภาคเหนือตามลำดับ และส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำเภอเมือง (ร้อยละ 71.0) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนสะสมอยู่ในช่วง 2.50-2.99 (ร้อยละ 41.3) มีระดับความสามารถพิเศษปานกลาง ($X = 2.23$)

2. กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังโอกาสประกอบอาชีพในภูมิลำเนาในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) ความคาดหวังระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนาในระดับปานกลาง ($X = 3.15$) ความคาดหวังโอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนาในระดับปานกลาง ($X=3.40$) มีความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชนในระดับสูง ($X=3.86$) และมีโอกาสทาง การศึกษาต่อในกรุงเทพมหานครในระดับสูง ($X=3.38$) จากเกณฑ์ระดับการวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale)

3. จากการทดสอบสมมติฐาน ข้อ 1 พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาอยู่ในเกณฑ์สูง สมมติฐานข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร (X_7) สมมติฐานข้อที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ความคาดหวังระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา (X_4) และความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน (X_6) ตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ได้ร้อยละ 38.00 โดยมีสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$Y = 2.127 + 0.692(X_4) + 0.497 (X_6) - 0.353 (X_7)$$

Nattaporn Roddara. (2002). Student's Intention to Migrate to Hometown

: A Case Studies of Rajabhat Institute
Bansomdejchaopraya Students.

Advisor committee:

Associate Professor Dr. Nongluksana Thepsawasdi

Assistant Professor Boobpha Champresert

Assistant Professor Supitsawong Tampunta

The purpose is to study the senior student's intentions and factors to go back to their hometown after graduation. 300 questionnaires were analyzed by SPSS/PC+, percentages, arithmetic means, standard deviation, test correlation and regression analysis.

The findings was as follows :

1. According to personal backgrounds, The students were in the Central part (51.3%), North East, South, West, East and North respectively. 71.0% were outside districts. The major samplings were at 2.50-2.99 (41.3%). The mean of special skills were 2.23.

2. According to the working expectation : The means of 3.19 earn a living at home, the earning satisfaction were at average by the means of 3.15 and the status acceptance were also at average by the means of 3.40. Most of them still keep good in touch with family and society (means=3.86) and have a lot of study opportunity in Bangkok. (Likert Scale)

3. According to the hypothesis test, 1. Most day-class senior students wanted to go back home after graduation. 2. Study opportunity in Bangkok was negative at the level 0.01 . 3. There were 0.01 level of positive influence factors of moving back to home place, earning satisfaction (X_4) and good relationship with family and society (X_6). These three variables were at 38.00% with the following predicted :

equation : $Y = 2.127 + 0.692(X_4) + 0.497(X_6) - 0.353(X_7)$

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้ที่ผู้ศึกษาได้รับประสิทธิประสาทจากคณาจารย์
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา และอาจารย์จากภายนอก ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ ประธาน
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.สุพิศวง ธรรมพันทา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.บุปผา
เข้มประเสริฐ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณารับเป็นคณะกรรมการวิทยานิพนธ์
ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาได้ให้คำแนะนำแนวทางในการศึกษาและเป็นผู้มอบกำลังใจให้กับ
ผู้ศึกษามาตลอดระยะเวลาของการศึกษา ขอขอบคุณ ดร.รัชนี คุโณปการ ดร.เปรมสุริย์ เชื่อมทอง
และอาจารย์ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ ที่กรุณาตรวจและให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือวิจัย
รวมถึงคำชี้แนะต่าง ๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาภาคปกติและอาจารย์ประจำวิชาทุกท่านที่กรุณา
ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่นำมาประกอบการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ให้คำแนะนำและให้การช่วยเหลือ
ซึ่งถือเป็นน้ำใจแห่งมิตรภาพอันดีงาม ความมีน้ำใจและกำลังใจที่ได้รับเสมือนเป็นพลังใจในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ที่สำคัญที่สุด ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ที่คอยให้กำลังใจและความอบอุ่น รวมทั้ง
ทุนทรัพย์สนับสนุนตลอดการศึกษา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ณัฐพร รอดดารา

สารบัญ

หน้า

ประกาศคุณูปการ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	
ฉ	
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ

บทที่ 1 บทนำ

1.1ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2วัตถุประสงค์ของการวิจัย	
4	
1.3สมมติฐานการวิจัย	
4	
1.4ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	4
1.5ขอบเขตของการวิจัย	5
1.6ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	
5	
1.7กรอบแนวคิดในการวิจัย	
6	
1.8นิยามศัพท์	
7	

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่น	
2.1.1 แนวคิดของฟลูเลอร์	
9	
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม	
.....	10
2.1.3 แนวคิดเรื่องการย้ายถิ่นแบบ “วกกลับ”	
11	
2.1.4 แนวคิดกระแสไปและกระแสกลับ	
13	

	2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อพื้นที่	13
14	2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น	
	2.1.1 ทฤษฎีการตัดสินใจย้ายถิ่นในระดับจุลภาค	14
15	2.1.2 ทฤษฎีการย้ายถิ่นของราเวนส์ไตน์	15
16	2.1.3 ทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี	16
16	2.1.4 ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล	16
	2.1.5 ทฤษฎีการเลือกเชิงเหตุผล	19
	2.1.6 ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์	20
20	2.1.7 ทฤษฎีความคาดหวัง	20
21	2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

32	3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
	3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34
35	3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	35
	3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
	3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	37

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล	38
4.2 ผลการศึกษาข้อมูล	
4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล	39
4.2.2 การวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของปัจจัย	42
4.2.3 การวิเคราะห์ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา	43
4.2.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับ ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา	44

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

5.1 ความมุ่งหมายของการศึกษา	48
5.2 วิธีดำเนินการวิจัย	48
5.3 สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	50
5.4 อภิปรายผล	51
5.5 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	56
5.6 ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	65

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม สาขา ภูมิภาค อำเภอกะเนนสะสม 39
ตารางที่ 2	ค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถพิเศษของนักศึกษา 41
ตารางที่ 3	ค่าเฉลี่ยของระดับคาดหวังของปัจจัยที่ศึกษา 42
ตารางที่ 4	ค่าเฉลี่ยของระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา 43
ตารางที่ 5	วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา 44
ตารางที่ 6	ตารางก่อนปรับ วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา 45
ตารางที่ 7	ตารางวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา 46

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” ให้คนเป็น “ศูนย์กลางของการพัฒนา” คนไทยทุกคนมีโอกาพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะรับกระแสการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทันบนพื้นฐานความเป็นไทย ด้วยการให้โอกาสทางการศึกษาและลดช่องว่างด้านศักยภาพการจัดระบบการเรียนการสอนระหว่างในเมืองและในชนบท เพราะได้นำมาซึ่งเหตุและผลของการย้ายถิ่นที่สำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากสถานศึกษาชั้นสูงที่มีมาตรฐานดีรวมอยู่แต่ในกรุงเทพมหานคร และตามหัวเมืองใหญ่ๆ เกือบจะไม่มีที่ต่ำกว่าความต้องการ ความก้าวหน้าทางการศึกษาต้องย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันส่วนกลาง ในแต่ละปีจะมีเด็กหนุ่มสาวเป็นจำนวนมากที่อพยพออกจากภูมิลำเนาเดิมของตนเข้ามาในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ด้วยเหตุที่ในภูมิลำเนานั้นไม่มีสาขาการศึกษาที่สามารถสนองต่อความต้องการของตนได้ จึงทำการย้ายถิ่นเพื่อหาสถานศึกษาที่มีระดับสูงกว่าในเขตที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่ง วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ (2527:26) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองของประเทศไทย” พบว่าการกระจายการศึกษาที่ไม่ได้สัดส่วนกันของประเทศ ทำให้ผู้ที่ต้องการจะได้รับการศึกษาที่ดีกว่าและสูงกว่าย้ายไปยังบริเวณที่มีสถานศึกษาสูงหรือดีกว่าถิ่นเดิมของตน และมักพบว่าบุคคลเหล่านี้ไม่ค่อยจะกลับถิ่นเดิมอันเป็นภูมิลำเนาของตนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงส่งผลให้มีความต้องการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาน้อยลง

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาดังกล่าว ได้มีผู้ศึกษาถึงปัจจัยมูลเหตุรวมถึงองค์ประกอบของการตัดสินใจย้ายถิ่น ดังเช่น แนวคิดของ เดอจองและฟอว์เซท (Dejong & Fawcett) มุกเฮอจี (Mukherji) (อ้างใน ฌูจิรา รุจิระการโชติกุล 2538:27-28) ได้นำปัจจัยทางจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องในทฤษฎี “The mobility field theory of human spatial behavior” โดยอธิบายว่าการย้ายถิ่นต้องพิจารณาปัจจัย 3 ประการคือ คุณลักษณะประจำตัวของผู้อพยพ การรับรู้ในความแตกต่างของอรรถประโยชน์ระหว่างแหล่งต้นทางและแหล่งปลายทาง และลักษณะการย้ายถิ่นซึ่งอาจจะเป็นการย้ายแบบไป-กลับ หรือย้ายถาวร สรุปได้ว่าพฤติกรรมการย้ายถิ่นจะปรากฏออกมาในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของครัวเรือน และขึ้นอยู่กับความรู้ในอรรถประโยชน์ทางสถานที่นั้นเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของ โบเก้ (Bogue 1959) ที่เสนอว่า “โอกาสที่จะได้รับการศึกษาสูงตามที่คาดหวังนั้น ถือเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น ซึ่ง ซูซาน โมวัต (Susan Mowat

1977:29) ได้ทำการศึกษาในปี พ.ศ.2520 เรื่องการศึกษากับการย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง พบว่าสำหรับประเทศไทยนั้น ผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่เข้าสู่กรุงเทพมหานคร มีการศึกษาระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ผู้ย้ายถิ่นที่มีพื้นฐานทางการศึกษาดีมีแนวโน้มที่จะย้ายถิ่นด้วยเหตุผล เพื่อการศึกษามากกว่าเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือเหตุผลส่วนตัวอื่น และนอกจากนั้นยังพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา มีทัศนคติที่ว่า “ผู้มีการศึกษาไม่ควรทำงานทุ่งนา” ถึงร้อยละ 60 กว่าครึ่งไม่ยอมรับความคิดที่ว่า “ผู้มีการศึกษาควรจะกลับท้องถิ่นเดิม” แต่กลับมีความคิดเห็นที่ว่าผู้มีการศึกษาควรย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง และมีผู้ย้ายถิ่นถึงร้อยละ 90 ที่ตอบว่าในหมู่บ้านนั้นมีงานมากเพียงพอที่จะให้ผู้ได้รับการศึกษาทำ ในที่สุดครึ่งต่อครึ่งของผู้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา ยืนยันว่า “การศึกษาได้ทำให้พวกเขาไม่ใช่คนของท้องถิ่นอีกต่อไปแล้ว” สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชมภูนุช บุญยเนตร (2535:66) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของ นักศึกษาปีสุดท้ายของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2531 พบว่ามีถึงร้อยละ 52.2 ที่ไม่ตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมหลังสำเร็จการศึกษา

จากแนวคิดและงานวิจัยของผู้ที่เคลื่อนย้ายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การย้ายถิ่นจะมีอัตราการขยายตัวสูงในกลุ่มของผู้มีการศึกษาสูง และการย้ายถิ่นของบัณฑิตที่เคลื่อนย้ายเข้ามายังถิ่นที่มีโอกาสในการทำงานสูงกว่า ได้ค่าจ้างแรงงานที่ดีขึ้น และมีรายได้ดีกว่า ดังที่ อุทัย ดุลยเกษม (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) ได้กล่าวว่า “ถ้าหากมนุษย์มีทางเลือกหรือมีโอกาสในการเลือกก็จะเลือกงานที่ให้ผลตอบแทน “ที่มีค่า” สูงสุดในสังคมนั้นเสมอ” และการที่บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ยอมกลับภูมิลำเนาเดิมจึงเท่ากับเป็นการเคลื่อนย้ายทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาออกไป ทำให้คุณภาพของประชากรที่เหลืออยู่ด้อยกว่าถิ่นอื่น ทำให้แหล่งต้นทาง ซึ่งหมายถึงภูมิลำเนาของบัณฑิตนั้น ๆ อ่อนแอ ขาดกำลังคนที่มีความรู้/ความสามารถ ขาดผู้นำในการพัฒนาชนบทที่สำคัญไป เพราะหากผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว ไม่ประสงค์จะกลับ ภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว จะทำให้ท้องถื่นต้นทางเหลือแต่ผู้สูงอายุ จากการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544:9) ที่ได้คาดการณ์ว่า โครงสร้างสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและสังคมเมืองมากขึ้น กลุ่ม ผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.8 ในปี 2545 เป็น 10.7 ในปี 2549 ทำให้ประเทศไทยจะก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอีก 15 ปีข้างหน้า ซึ่งจะส่งผลให้ด้อยประสิทธิภาพในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมชนบทที่ต้องการพลังสร้างสรรค์พลังของวัยหนุ่มสาวมาช่วยพัฒนาท้องถื่นชนบทให้สามารถช่วยตนเองได้

เป็นที่ทราบกันดีว่า ผู้นำชุมชนระดับหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษากรรมการฝ่ายต่างๆ ในระดับหมู่บ้าน รวมถึงผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาภาคบังคับ แม้จะบริหารจัดการสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้านได้ด้วยแรงศรัทธาของชาวบ้าน แต่ก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สลับซับซ้อนมากๆ รวมถึงความสามารถในการประสานงานของผู้นำชุมชนเหล่านี้กับภาครัฐบาลมีขอบเขต

จำกัด จึงไม่สามารถใช้ระบบของสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่ (ชมภูษ
บุญเนตร 2535:2)

อย่างไรก็ตามการที่บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ยอมกลับภูมิลำเนาเดิมนั้น ทำให้ท้องถิ่นเดิมขาดกำลังคน
ที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้น เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า
กำลังสมอง (Brain power) คือปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ในทุกๆ ระดับของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ และระดับหมู่บ้าน (สมหมาย วันสอน 2531:4) ซึ่งในประเทศไทยยังมีพื้นที่ที่พัฒนาอยู่ในระดับล้าหลังอีกมาก แต่ก็ยังมีผู้ย้ายถิ่นออกจากหมู่บ้านด้วยความแค้นแค้น
และการขาดแคลนทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะพวกที่สำเร็จการศึกษาสูงที่ไม่กลับภูมิลำเนาของตน ทำให้ชนบทขาดทั้งกำลังคนและกำลังสมองในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยิ่ง จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงมี
ความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการแสวงหาแนวทางหรือกำหนดมาตรการเพื่อบังคับให้กลุ่มนักศึกษา
ให้ย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของตนภายหลังสำเร็จการศึกษา

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการศึกษา
ในสภาวะการณ์ปกติ หากเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากภาวะ
วิกฤตเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวาง หลังจากภาวะค่าเงินบาทลอยตัว ผู้ประกอบการ
ประสบปัญหาด้านธุรกิจอย่างรุนแรงจนไม่สามารถปรับตัวรับสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่ ส่งผลถึงการเลิก
จ้างแรงงานหรือปิดกิจการในวงกว้าง (วงจันทร์ ตั้งทรงศักดิ์ 2545:4) ซึ่งมีผลทำให้สภาวะการณ์ของ
ประเทศเปลี่ยนแปลงไป เกิดการว่างงาน และการคืนถิ่นของแรงงาน และจากการสำรวจผลการดำเนิน
ธุรกิจในปี 2544 เปรียบเทียบกับก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยและหอ-
การค้าไทย พบว่าธุรกิจส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 58.4 มีผลการดำเนินธุรกิจเลวลง (ยาใจ ชูวิชา 2545:19)
ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่อาจจะส่งผลให้นักศึกษาอาจมีความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเปลี่ยนไปจาก
เดิม รวมถึงตัวแปรต่างๆ ที่สัมพันธ์กับความตั้งใจ อาจมีการเปลี่ยนแปลงจากการวิจัยเดิม ผู้วิจัยจึงมี
ความสนใจและต้องการศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาภายหลังเกิดวิกฤตทาง
เศรษฐกิจของประเทศ

ทั้งนี้ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่ทำ
หน้าที่ผลิตบัณฑิตในสาขาต่างๆ ตลอดจนทำหน้าที่พัฒนาท้องถิ่น ให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพ
ชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม โดยมีเป้าหมายหลักในการมุ่งผลิตบัณฑิตที่มี
ศักยภาพออกไปประกอบอาชีพต่างๆ ดังนั้น บัณฑิตจึงถูกคาดหวังให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา
ภูมิลำเนาของตน ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจศึกษาความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยาและปัจจัยสนับสนุนให้นักศึกษากลับภูมิลำเนาเดิม ตลอดจนแนวทางเพิ่ม
แรงจูงใจที่สามารถดึงดูดให้นักศึกษากลับภูมิลำเนามากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. ศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏ-บ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาต่ำ
2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ได้แก่
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
 - 2.2 ความสามารถพิเศษ
 - 2.3 โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ
3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ได้แก่
 - 3.1 โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา
 - 3.2 ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา
 - 3.3 การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา
 - 3.4 ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏ-บ้านสมเด็จเจ้าพระยา มาใช้เป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปศึกษาหนทางเพิ่มแรงจูงใจในท้องถิ่นที่สามารถดึงดูดให้นักศึกษากลับภูมิลำเนา
2. ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยด้านอื่น หรือกลุ่มอื่นๆ เกี่ยวกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 และระดับอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นนักศึกษาภาคปกติชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2545 ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

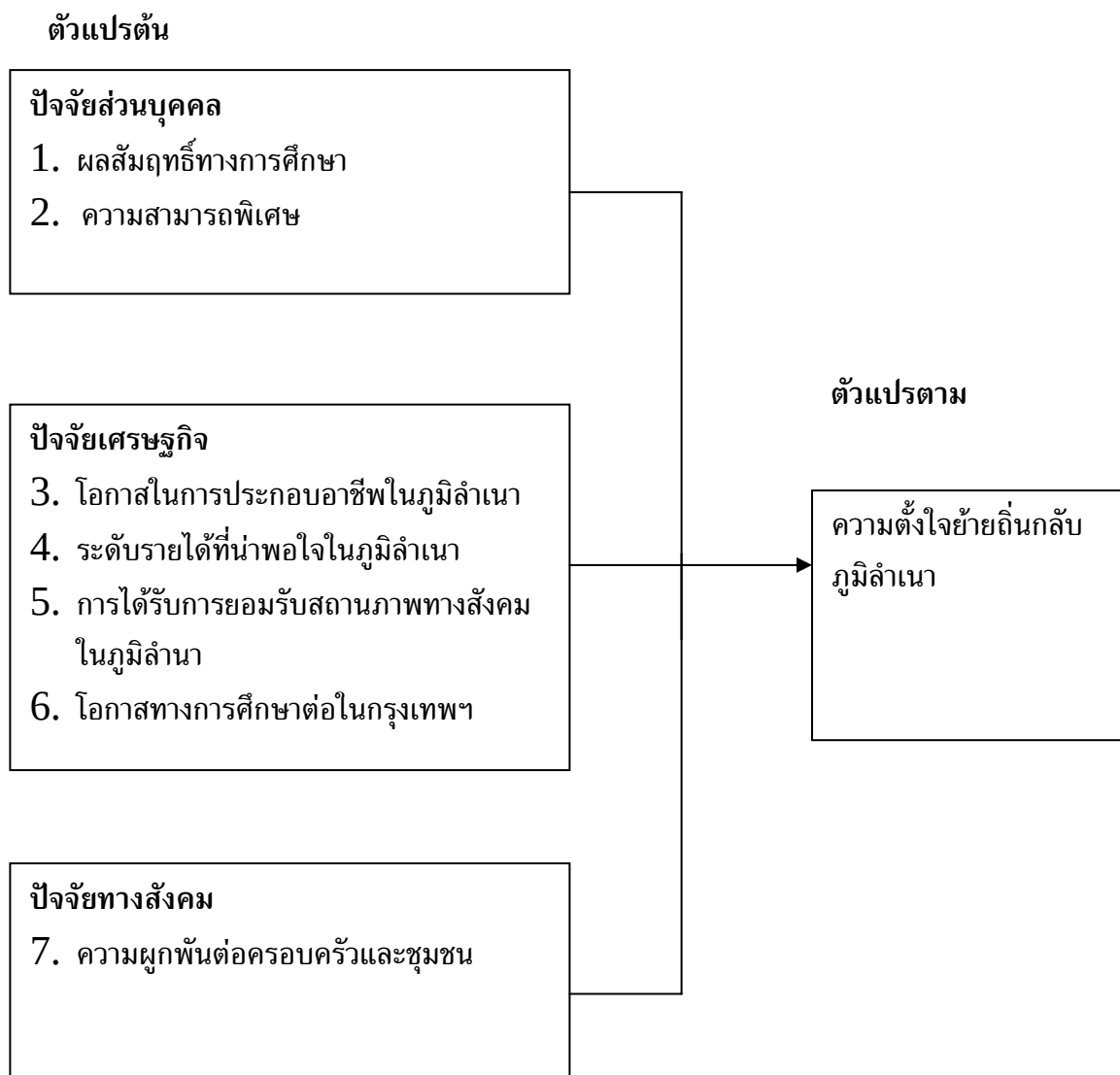
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น แบ่งออกได้ดังนี้
 - 1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่
 - 1.1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
 - 1.1.2 ความสามารถพิเศษ
 - 1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่
 - 1.2.1 โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา
 - 1.2.2 ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา
 - 1.2.3 การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา
 - 1.2.4 โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ
 - 1.3 ปัจจัยทางสังคม
 - 1.3.1 ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน
2. ตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา
3. ตัวแปรควบคุม ได้แก่
 - 3.1 ระดับการศึกษา
 - 3.2 การมีภูมิลำเนานอกเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

จึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ ปีการศึกษา 2545 ของสถาบันราชภัฏ-บ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมที่นักศึกษาได้รับตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงปัจจุบัน

ความสามารถพิเศษ หมายถึง ความสามารถอื่นๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพที่นอกเหนือจากหลักสูตรในสถาบันการศึกษา

โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา หมายถึง ความคาดหวังของนักศึกษาที่ปรารถนาจะมีแหล่งงานหรืออาชีพรองรับในภูมิลำเนา

ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา หมายถึง ความคาดหวังของนักศึกษาที่จะได้รับรายได้ที่พึงพอใจจากการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา

การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา หมายถึง ความคาดหวังของนักศึกษาที่จะได้รับการยอมรับการยกย่อง ชื่นชม และเป็นที่ยอมรับนับถือจากคนในชุมชนในภูมิลำเนา

โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ หมายถึง โอกาสของนักศึกษาที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในกรุงเทพฯ

ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน หมายถึง ความรู้สึกอยากใกล้ชิดและอยากเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและชุมชนในถิ่นภูมิลำเนา

ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา หมายถึง ความตั้งใจจัดจ่อหรือแน่วแน่ในอนาคตที่นักศึกษาจะย้ายถิ่นกลับไปดำรงชีวิตในภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา หมายถึง ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมที่นักศึกษาได้รับตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงปีการศึกษา 2545

ความสามารถพิเศษ หมายถึง ระดับคะแนนที่วัดความสามารถอื่นๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ที่นอกเหนือจากหลักสูตรในสถาบันการศึกษา

ภูมิลำเนาเดิมของศึกษา หมายถึง สถานที่ที่นักศึกษาอยู่ก่อนจะย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ภาค ดังนี้

1. ภาคกลาง ประกอบด้วยจังหวัด กำแพงเพชร ชัยนาท นครปฐม นครนายก นครสวรรค์ พระนครศรีอยุธยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี อ่างทอง อุทัยธานี

2. ภาคตะวันตก ประกอบด้วยจังหวัด กาญจนบุรี ตาก ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี

3. ภาคตะวันออก ประกอบด้วยจังหวัด จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว

4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยจังหวัด กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรธานี อุบลราชธานี

5. ภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัด กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี

6. ภาคเหนือ ประกอบด้วยจังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยาแพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุตรดิตถ์

โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา หมายถึง ค่าคะแนนที่วัดความคาดหวังของนักศึกษาที่จะมีโอกาสได้รับงานที่ตรงตามความต้องการของนักศึกษาในภูมิลำเนา

ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา หมายถึง ระดับความคาดหวังที่จะได้รับระดับรายได้พึงพอใจจากการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา

การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา หมายถึง ค่าคะแนนที่วัดความคาดหวังของนักศึกษาที่จะได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน เมื่อกลับไปอยู่ในภูมิลำเนา

โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ หมายถึง ค่าคะแนนที่วัดความคาดหวังของนักศึกษาที่จะศึกษาต่อในโอกาสข้างหน้า

ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน หมายถึง ค่าคะแนนที่วัดความรัก ความเอาใจใส่ใกล้ชิด และสำนึกดูแลช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนของนักศึกษา

ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา หมายถึง ค่าคะแนนที่วัดความเอาใจใส่จัดจ้านที่จะไปดำรงชีวิตในภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

ส่วนที่ 2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

ส่วนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นโดยทั่วไปแล้ว หมายถึง การที่บุคคลที่อยู่อาศัยจากถิ่นเดิมที่เคยอยู่ไปอาศัยอยู่ในถิ่นใหม่ ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของการย้ายถิ่นไว้มากมาย ดังนี้

ไอเซนสแตท (Eisenschadt 1953:1 อ้างใน เนาวรัตน์ พลายน้อย 2529:41) กล่าวถึง การย้ายถิ่นว่าเป็นการเคลื่อนย้ายทางกายภาพของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลจากสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง การเคลื่อนย้ายนี้มักจะทำให้บุคคลต้องทิ้งสภาพสังคมแบบหนึ่งเข้าไปสู่สังคมอีกแบบหนึ่ง

เอฟเวอร์เวท เอส ลี (Lee 1966:44 อ้างใน ปราโมทย์ ประสาทกุล 2522: 165) กล่าวว่า การย้ายถิ่นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างถาวรหรือกึ่งถาวร ไม่มีข้อจำกัดอื่นใด เกี่ยวกับลักษณะของความสมัครใจหรือไม่สมัครใจในการเคลื่อนย้ายนั้น

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535:74) ให้ความหมายทางการย้ายถิ่นว่า คือการโยกย้ายที่อยู่อาศัยของบุคคลจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นการย้ายในลักษณะที่ถาวร คือย้ายไปเพื่อทำมาหากินตลอดชีพหรือย้ายไปอยู่ในลักษณะกึ่งถาวร หรืออาจมีการย้ายต่อไปอีกก็ได้ การย้ายถิ่นอาจจะเป็นไปด้วยความสมัครใจหรือความจำเป็นก็ได้

จากความหมายการย้ายถิ่นที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การย้ายถิ่นคือ การเคลื่อนย้าย ที่อยู่อาศัยข้ามเขตการปกครองหนึ่งไปสู่อีกเขตการปกครองหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยอาจจะใช้ระยะทาง ระยะเวลา หรือวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนย้ายเป็นเกณฑ์ในการกำหนด และจากความหมายดังกล่าวนี้เอง ทำให้สามารถให้คำจำกัดความ การย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม คือ การตัดสินใจเคลื่อนย้ายของประชากรกลับภูมิลำเนาเดิม โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยจากเดิม และการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพ และเป็นไปด้วยความสมัครใจเป็นสำคัญ

แนวคิดของฟูลเลอร์ (Fuller)

ฟูลเลอร์ และผู้ร่วมงาน (Fuller et al 1983:92-122 อ้างใน สุกัญญา ทองทรง 2531:24) ได้ร่วมกันเสนอรูปแบบของการเลือกในกระบวนการตัดสินใจ (alternative model of

the processes) เพื่ออธิบายถึงความคาดหวังของผู้ย้ายถิ่นที่มีแรงกระตุ้นจากความปรารถนาในการที่จะปรับปรุงตนเองในด้านสวัสดิการทางวัตถุให้ดีขึ้น จุดเน้นของรูปแบบดังกล่าว ได้แก่ ความแตกต่างทางด้านวัตถุประสงค์ระหว่างเมืองกับชนบท อันเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาที่จะย้ายถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม

สมเกียรติ ชอบผล (2529:45) กล่าวว่า โดยทางทฤษฎีแล้วค่านิยม หมายถึง แนวคิด แนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่คนในสังคมมีความรับผิดชอบ เลือกหรือยึดถือกันเอามาเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมทางสังคม ทฤษฎีนี้อธิบายผลของการเข้าสู่กำลังแรงงานในรูปของการว่างงานว่าเนื่องมาจาก ลักษณะความช่างเลือกของบุคคล ค่านิยมต่องานและสภาพแวดล้อมในสังคมสิ่งเหล่านี้บุคคลมีเงื่อนไขในการทำงาน โดยที่มักมุ่งหวังทำงานที่ถือว่าสบาย และมีเกียรติ

มายดาล (Myrdal 1968:962 อ้างใน ชมภูษ บุญเนตร 2535:17) ได้กล่าววิจารณ์ว่า เหตุผลอันหนึ่งที่ทำให้ชาวเอเชียเรียนกันในระดับสูง ๆ แล้วยังว่างงานกันอยู่อีก เพราะเขามัวแต่คิดเรื่องศักดิ์ศรี คือต้องเรียนให้จบมหาวิทยาลัยเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านกฎหมาย ศิลป หรือ รัฐศาสตร์ โดยไม่คำนึงถึงว่าจะมีงานทำหรือไม่ หลังจากที่เขาได้รับปริญญาไปแล้วก็จะเลือกงานทำที่สะดวกสบาย ไม่ต้องทำงานที่ใช้แรงกาย

สมเกียรติ ชอบผล (2529:56) กล่าวว่า ในประเทศไทยนั้นการศึกษาในโรงเรียน เป็นการศึกษาที่สร้างให้คนเป็นคนดี มีศีลธรรม มีความคิด และมักถูกมองว่าเป็นแนวทางไปสู่การทำงานที่มีรายได้ดี นอกจากนั้นยังมีสาเหตุอีกประการหนึ่ง คือทัศนคติและค่านิยมในทางสังคม ต้องการให้บุตรหลานได้รับการศึกษา เพื่อเชิดชูหน้าตาวงศ์ตระกูล ผู้ปกครองจึงพยายามหาโรงเรียนที่มีชื่อเสียงให้ลูกเรียนและพยายามให้เรียนสูง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความสามารถและความถนัด โดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงบางกลุ่มนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนต่อต่างประเทศ เมื่อสอบเข้าเรียนภายในประเทศไม่ได้ นับเป็นการเน้นศักดิ์ศรีกันมากกว่ามุ่งหวังถึงการมีงานทำ ส่วนผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในชนบทก็นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนชั้นสูงในเมือง เพื่อจะได้มีความก้าวหน้าได้เลื่อนฐานะทางสังคม มีลูกน้อยมากที่จะดำเนินงานต่อจากบิดามารดา เมื่อจบการศึกษาแล้ว

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การปลูกฝังค่านิยมทั้งจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งการศึกษาที่เด็ก ๆ ได้รับอยู่นั้น ย่อมมีอิทธิพลต่อการเลือกงานหรือเลือกอาชีพอย่างมาก แนวคิดเช่นนี้จึงสามารถให้คำตอบได้ว่า เพราะเหตุใดบุตรหลานนายทุนและเจ้าของกิจการธุรกิจขนาดใหญ่ กลับมานิยมรับราชการทั้ง ๆ ที่ต้องการวุฒิทางการศึกษาสูงแต่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ คำตอบในกรณีนี้เป็นเรื่องที่ชัดเจนว่าเป็นแรงจูงใจ และค่านิยมทางสังคมที่จะช่วยให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการยอมรับนับถือในสังคมมากขึ้นไปอีก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527:86) ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับอาชีพรับราชการนั้นเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของตน เพราะเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดที่จะนำไปสู่สิ่งที่ดีของชีวิต แต่ต่อมานาน ๆ เข้า อาชีพรับราชการได้เปลี่ยนฐานะจากเป็นเครื่องมือมาเป็นสัญลักษณ์ ดังที่ วิทย์ วิศทเวทย์ (2526:28) กล่าวว่า การรับราชการได้กลายเป็นเครื่องหมายของความสูงส่ง ในสังคมกสิกรรมชนชั้นกลางจะไม่มี มีแต่ชนชั้นสูงกับชนชั้นต่ำ คนชั้นสูงประกอบด้วยข้าราชการและนายจ้าง คนชั้นต่ำได้แก่ ไพร่และทาส พวกหลังใช้แรงงาน พวก

แรกใช้สมอง พวกหลังทำตามคำสั่งในขณะที่พวกแรกเป็น ผู้ออกคำสั่ง จึงมีใช้ของแปลกอะไรที่คนจะฝังใจว่า ราชการเป็นสิ่งสูงส่ง ดังนั้น อาชีพรับราชการนอกจากจะมีค่าทางคุณธรรม คือ ให้ความสำคัญต่อยุติแล้ว ยังมีค่าทางนามธรรมอีกด้วย แม้ปัจจุบันก็ยังมีคนเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังยึดค่าทางนามธรรมของอาชีพอยู่ เขาเลือกที่จะรับราชการแม้ว่าจะมีรายได้น้อยกว่าอาชีพอื่น แต่คนที่คิด เช่นนี้จะน้อยลงถ้าสังคมมีงานอื่นที่ให้ผลตอบแทนกว่าทางรูปธรรม

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาที่มีผลทำให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงค่านิยมของตนเองแทบทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านความคาดหวังในการประกอบอาชีพรับราชการ และควรมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี ดังนั้นจึงมีผลให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วมีการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาบ่อยมาก ส่วนใหญ่จะหางานทำอยู่ในสังคมเมือง

แนวคิดเรื่องการย้ายถิ่นแบบ “วกกลับ” (The turnaround migration)

วิยัธ จาร์สัน (2531:20-26 อ้าง ในประชา ตังควัฒนา 2536:27) ได้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอเมริกา ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องการย้ายเข้าสู่ชุมชนเมืองอย่างมากมายของผู้คนจากชนบท แต่เมื่อปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมาได้เกิดปรากฏการณ์ในลักษณะตรงกันข้ามกล่าวคือ มีลักษณะที่ประชากรจากชุมชนเมืองย้ายเข้าสู่ชนบทเพิ่มมากกว่าจำนวนของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่ตัวเมือง ซึ่งการย้ายถิ่นในลักษณะนี้อาจจะถือว่าเป็นการย้ายถิ่นแบบ “วกกลับ” ในขณะที่งานศึกษาวิจัยของ Beale (1975:6) ได้แสดงให้เห็นว่าในช่วงปี ค.ศ. 1970-1973 จำนวนประชากรที่เคาต์ตี้ (county) (county เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับรองจาก มลรัฐนั้น คือ ในมลรัฐหนึ่ง ๆ จะแบ่งเป็นหลายเคาต์ตี้ที่อยู่นอกเขตนครหลวง) ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเนื่องจากการย้ายเข้าถึงร้อยละ 2.9 เป็นที่สังเกตว่าเคาต์ตี้ที่อยู่ห่างไกลจากเขตนครหลวงกลับมีอัตราเพิ่มร้อยละ 3.7 นอกจากนี้ โพสต์ตันและโคลแมน (Poston and Coleman 1983:436-446) พบว่าในบรรดาเคาต์ตี้ จำนวน 1,896 เคาต์ตี้ ที่สูญเสียประชากรอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นออกจากซึ่งปี ค.ศ. 1960-1970 นั้นมีจำนวนถึง 1,073 เคาต์ตี้ ที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอันเนื่องจากอิทธิพลของการย้ายถิ่นแบบวกกลับ ในช่วงปี ค.ศ. 1970-1973

อย่างไรก็ตามนับแต่ปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา แนวโน้มการย้ายถิ่นเริ่มหันเหเข้าสู่กระแสเดิมอีก กล่าวคือ จำนวนประชากรของเขตเมืองหลวงเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าอัตราเพิ่มทางประชากรในเขตนอกนครหลวงเล็กน้อย

ในขณะที่นักประชากรศาสตร์หลายท่านให้ความสนใจเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นตัวดึงดูดและผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง เหตุผลใหญ่ได้แก่ เหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น ภาวะการว่างงาน การมีตำแหน่งที่มากกว่าในเขตเมือง การมีโอกาสได้งานมากกว่า ซึ่งเมื่ออธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นแบบ “วกกลับ” ก็เช่นเดียวกัน แต่แตกต่างกันตรงที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจมิใช่ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ โดยพอที่จะสรุปได้ดังนี้ (ประชา ตังควัฒนา 2536:27)

1) การปรับปรุงระบบคมนาคมขนส่งภายในประเทศที่สะดวกสบายขึ้น ทำให้ประชาชนโยกย้ายได้สะดวกขึ้นแม้จะเป็นเขตที่อยู่ห่างไกลจากเมืองหลวง การติดต่อหรือการเดินทางตลอดจน การบริการด้านต่าง ๆ ก็ไม่แตกต่างกับที่ประชาชนที่อยู่ในเขตนครหลวงได้รับ ดังนั้น

เพื่อความสะดวกสบายในเรื่องดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการย้ายถิ่นแบบ “วกกลับ” ในแง่นี้ คล้ายคลึงกับ Anderson (1974:27) ที่เสนอแนวคิดเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยภายนอก เช่น การปรับปรุงระบบคมนาคมขนส่ง การปรับปรุงด้านเทคโนโลยีจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางประชากรสะดวกและง่ายขึ้น

2) เหตุผลทางเศรษฐกิจยังคงมีความสำคัญในการตัดสินใจย้ายถิ่นจากตัวเมือง เข้าสู่ชนบท ทั้งนี้ เป็นผลจากการที่มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมเข้าไปในเขตชนบท ทำให้เกิดเป็นแหล่งหนึ่งนอกเขตตัวเมือง จึงเป็นแรงดึงดูดในประชาชนย้ายถิ่นเข้าสู่ชนบทเพื่อหางานทำ (Browles 1987:15-22) และจากการศึกษาของ safranko และ Williams (1980:45-66) พบว่าร้อยละ 35 ของผู้ย้ายถิ่นจากตัวเมืองเข้าสู่ชนบทจะให้เหตุผลที่เกี่ยวกับการหางานทำในการตัดสินใจย้ายถิ่น

3) เหตุผลที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต กล่าวคือ สภาวะทางสภาพแวดล้อมของเขตเมือง เช่น มลภาวะเป็นพิษ การจราจรที่ติดขัด ความแออัด ภาระค่าครองชีพที่สูง ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ซึ่งนับวันจะทวีขึ้นเป็นจำนวนมากในเขตเมือง จะเป็นปัจจัยผลักดันในประชากร โดยเฉพาะผู้ที่ตระหนักถึงในเรื่องคุณภาพชีวิตย้ายถิ่นออกจากตัวเมืองสู่ชนบทเนื่องจากสภาพสิ่งแวดล้อมของชนบทที่เรียบง่ายจะเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้มีการย้ายถิ่นเข้า และเป็นสิ่งที่ให้ผู้ย้ายถิ่นพึงปรารถนา (Safranko and Williams, 1986:46) นอกจากนี้ การมีทัศนคติที่ต่อต้านภาวะความเป็นเมือง จะเป็นตัวแรงให้ผู้ที่ย้ายถิ่นออกจากสังคมเมืองเพื่อไปตั้งถิ่นฐานในเขตสังคมชนบท จากการศึกษาของ Dillman (1973) Beale (1975) และ Ilvinto กับ Luloff (1982 อ้างใน ณัฐจิรา รุจิ-ตระการโชติกุล 2538:30) ได้ข้อสรุปตรงกันว่าถ้าสามารถเลือกได้ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีแนวโน้มที่จะชอบการอาศัยในเขตสังคมชนบทมากกว่า อย่างไรก็ตามปัจจัยนี้จะมีผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นออกไปสู่สังคมชนบทมากนักน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับการที่ประชากรจะมีความอดทนต่อความบีบคั้นของสภาพแวดล้อมในตัวเมืองได้มากน้อยเพียงใด และการมองเห็นว่าจะได้สภาพแวดล้อมและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าถ้าย้ายถิ่นไปสู่ชนบท

4) การเกษียณอายุจากการทำงาน เงินสวัสดิการที่ได้รับน้อยลงภายหลังจากการเกษียณอายุการทำงาน ดังนั้นการย้ายถิ่นไปยังสังคมชนบทจึงเป็นทางออกที่เหมาะสมเพราะการครองชีพต่ำกว่า นอกจากนี้ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นผู้เกษียณอายุบางส่วนที่ยังมิได้มีปัญหากจากการที่มีรายได้ลดลง จะย้ายถิ่นเข้าสู่ชนบทเพราะต้องการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สงบในบั้นปลายชีวิต ประชากรส่วนนี้มักจะมีฐานะที่ดี และอาจชื่นชอบชุมชนชนบทแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นพิเศษ ซึ่งมีการเตรียมที่อยู่อาศัยไว้ก่อนแล้ว

5) การย้ายถิ่นกลับถิ่นฐานเดิม เป็นอีกส่วนหนึ่งของสาเหตุที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์การย้ายถิ่น “วกกลับ” ได้แก่ ประชากรที่ย้ายถิ่นเข้าสู่ตัวเมือง เพื่อหางานทำ แต่อาจเป็นด้วยเหตุผลหนึ่งใดที่บุคคลเหล่านี้อาจถูกปลดออกจากงาน ถูกพักงาน หรือหางานทำไม่ได้ จึงย้ายถิ่นกลับสู่ถิ่นฐานเดิม

6) เหตุผลทางจิตวิทยา วิเคราะห์การย้ายแบบ “วกกลับ” เป็นพฤติกรรมร่วมกับการมองเห็นนี้เสนอโดย แคมเพิล และการโควิช (Campell and Garkovich 1984:89-105) ซึ่งเห็นว่าการย้ายถิ่นแบบวกกลับนี้ เป็นขบวนการสังคมที่เป็นขั้นตอนและความต่อเนื่องกัน ได้แก่

6.1) ภาวะโครงสร้างที่เอื้ออำนวย เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสารที่สะดวกสบายและการมองเห็นเส้นทางที่จะหางานทำในที่นั้น ๆ ด้วย

6.2) ชั้นประเมินอุปสรรคทางโครงสร้าง ซึ่งบุคคลจะเริ่มประเมินผลดีและผลเสียของการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเมืองและชนบท แต่ในขั้นนี้มีความคิดเกี่ยวกับชีวิตในสังคมทั้งสองยังไม่กระจ่างชัด

6.3) การแพร่กระจายของความเชื่อเกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคมชนบท โดยผ่านทางสื่อสารมวลชน

6.4) ประชากรเริ่มรวบรวมความคิดและเห็นว่าวิถีชีวิตในสังคมชนบทเป็นทางเลือกที่เป็นความจริง ขั้นนี้เรียกว่า การหลอมตัวเพื่อกระทำ

แนวคิดกระแสไปและกระแสกลับ (Stream and Counterstream)

จากทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี (Lee 1966 อ้างใน ประชา ตั้งควัฒนา 2536:30-31) ซึ่งได้พัฒนาแนวคิดต่อเนื่อง จากแนวคิดของราเวนสไตน์ และมีส่วนเพิ่มเติมใหม่ สรุปสาระที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) การย้ายถิ่นน่าจะเกิดขึ้นอย่างมากมายในกระแสที่กำหนดไว้ชัดเจน เช่น จากชนบทเข้าสู่เมืองหลัก แล้วจึงเข้าสู่เมืองใหญ่หรือเมืองหลวง

2) กระแสการย้ายถิ่นที่สำคัญทุกกระแสน่าจะเกิดกระแสกลับขึ้น เช่น จะมีผู้ย้ายถิ่นกลับเมื่อไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือการกลับเพราะปัจจัยที่เป็นข้อดีของจุดหมายที่สำคัญน้อยลงหรือหมดไป

3) การย้ายถิ่นสุทธิจะสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยลบที่อยู่ในถิ่นต้นทาง นั่นคือ ปัจจัยผลักดันในต้นทางจะมีความสนใจว่าปัจจัยดึงดูดปลายทาง

แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อพื้นที่

ปัจจัยที่ผูกพันที่ส่งผลให้ครัวเรือนมีพฤติกรรมย้ายถิ่นที่แตกต่างกัน หากครัวเรือนมีความผูกพันกันอยู่ในที่หนึ่งมาก ๆ ก็มักไม่ย้ายไปจากที่นั้น หรือหากจำเป็นต้องย้ายไปก็มักต้องย้ายกลับมา เพราะหากย้ายไปนานสิ่งที่มีอยู่เดิมในที่นั้น เช่น ความมีชื่อเสียงจะเสื่อมค่าลง (Bowman and Myers 1976:116 อ้างใน ประชา ตั้งควัฒนา 2536:27)

ดาเวนโซและมอริสัน (Davenzo and Morrison 1983:447-453 อ้างใน ณัฐจิรา รุจิ-ตระการโชติกุล 2538:28) ได้ชี้ให้เห็นว่าการที่บุคคลมักย้ายถิ่นไปยังที่มีเพื่อน ญาติ อาศัยอยู่หรือย้ายไปในที่ที่ตนเคยมีประสบการณ์ในการย้ายมาก่อนนั้น เป็นเพราะเขามีความผูกพันกับพื้นที่ระหว่าง ต้นทางและปลายทาง ผู้ที่มีสิ่งผูกพัน เช่น ทรัพย์สินสมบัติที่ต้นทางน้อยจะย้ายมากกว่าผู้ที่มีความผูกพันมากกว่า

ซึ่งแนวคิดนี้กล่าวถึงปัจจัยที่เรียกว่า “ความผูกพันของบุคคลต่อพื้นที่” โดยอธิบายถึงผลประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งบุคคลอาจสูญเสียไปหรือเสื่อมค่าลงถ้าบุคคลนั้นย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในท้องถิ่นอื่น เช่น การสูญเสียลูกคำ การเป็นเจ้าของที่ดิน การเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ และ

ความผูกพันกับชุมชนและญาติสนิทมิตรสหาย เป็นต้น แนวคิดนี้อธิบายการย้ายถิ่นกลับของบุคคลไว้ดังนี้

1) บุคคลที่มีความผูกพันต่อพื้นที่สูงจะไม่ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ แต่บุคคลที่มีความผูกพันต่อพื้นที่ต่ำจะย้ายถิ่นออกจากพื้นที่นั้น

2) เมื่อผู้ย้ายถิ่นคิดจะย้ายถิ่นอีกครั้ง ผู้ย้ายถิ่นมักจะพิจารณาถึงท้องถิ่นเดิมที่ตนเคยอาศัยอยู่มาก่อนเป็นท้องถิ่นปลายทางของการย้ายถิ่นครั้งใหม่ เพราะผู้ย้ายถิ่นมีความผูกพันกับท้องถิ่นเดิม ซึ่งหากผู้ย้ายถิ่นมีความผูกพันกับท้องถิ่นเดิมมากก็มีโอกาสที่จะย้ายถิ่นกลับท้องถิ่นเดิมมาก แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ผู้ย้ายถิ่นออกจากท้องถิ่นเดิมด้วย

การย้ายถิ่นออกจากท้องถิ่นเดิมเป็นระยะเวลานานจะทำให้ความผูกพันต่อท้องถิ่นเดิมลดลง เนื่องจากทรัพย์สินสมบัติหรือผลประโยชน์ในท้องถิ่นเดิมได้เสื่อมค่าลงตามระยะเวลาที่ผ่านไปนั้นด้วย เช่น การสูญเสียลูกค่าเดิม หรือญาติสนิทมิตรสหายอาจเสียชีวิตหรือย้ายถิ่นออกจากท้องถิ่นนั้นไปแล้ว ในกรณีเช่นนี้ ผู้ย้ายถิ่นจะมีความคิดที่จะย้ายถิ่นกลับลดลง แต่สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่คิดว่าตนจะย้ายถิ่นกลับท้องถิ่นเดิมอย่างแน่นอน ผู้ย้ายถิ่นจะรักษาความผูกพันกับท้องถิ่นเดิมไว้ โดยการกลับไปเยี่ยมเยียนท้องถิ่นเดิมมากขึ้น หรือรักษาสมาบัติในท้องถิ่นเดิมของตนไว้

ส่วนที่ 2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เชื่อมโยงกับการย้ายถิ่นเข้ามาปรับใช้ในการศึกษา ดังนี้

ทฤษฎีการตัดสินใจการย้ายถิ่นในระดับจุลภาค (Micro-level decision making framework)

ทฤษฎีของเดอจองและฟอว์เซท (Dejong & Fawcett 1981 อ้างใน ณัฐจิรา รุจิระการ ไซติกุล 2538:27-28) ทฤษฎีนี้ใช้ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาประชากรมาอธิบายปรากฏการณ์ย้ายถิ่นโดยมีสมมติฐานว่ามีแนวโน้มที่ครัวเรือนจะย้ายถิ่นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความคาดหวังที่ได้มีผลต่อการมีพฤติกรรมย้ายถิ่น โดยปกติแล้วครัวเรือนจะมีเป้าหมายหลายๆ ด้าน เช่น ในด้านความมั่นคง ด้านฐานะทางสังคม ด้านความสะดวกสบาย และด้านความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งการย้ายถิ่นจึงขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ คุณค่าที่ครัวเรือนให้กับเป้าหมาย (แต่ละบุคคลจะให้คุณค่าเป้าหมายแตกต่างกันไป) และระดับความคาดหวังว่าจะบรรลุเป้าหมายนั้น โดยการย้ายถิ่นหรือไม่นั่นเอง ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้มีระดับสูง โอกาสที่ครัวเรือนจะย้ายถิ่นก็มีมาก

นอกจากแนวคิดของเดอจองและฟอว์เซท (Dejong&Fawcett) แล้ว มุคเฮอจี (Mukherji) ได้พยายามนำปัจจัยทางจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องในทฤษฎี “The mobility field theory of human spatial behavior” ที่เขาตั้งขึ้นโดยอธิบายว่าการย้ายถิ่นของครัวเรือนนั้นต้องพิจารณาปัจจัย 3 ประการคือ

- 1) คุณลักษณะประจำตัวของผู้อพยพ
- 2) การรับรู้ในความแตกต่างของอรรถประโยชน์ระหว่างแหล่งต้นทางและแหล่งย้ายถาวรก็ได้
- 3) ลักษณะการย้ายถิ่นซึ่งอาจจะเป็นการย้ายแบบไป-กลับ ย้ายตามฤดูกาลหรือย้ายถาวรก็ได้

สรุปได้ว่าพฤติกรรมการย้ายถิ่นจะปรากฏออกมาในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะครัวเรือน มีความต้องการอย่างไร และขึ้นอยู่กับความรู้ในอรรถประโยชน์ทางสถานที่นั่นเอง (Mukherji, 1975 อ้างใน เนาวรัตน์ พลายน้อย, 2529:61)

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของราเวนสไตน์ (Ravenstine's "laws" of migration)

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของราเวนสไตน์ นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของทฤษฎีการย้ายถิ่นในระยะต่อมา สารสำคัญของทฤษฎีมีดังนี้ (ประชา ตั้งควัฒนา 2536:28)

ราเวนสไตน์ ได้ตั้งกฎแห่งการย้ายถิ่นไว้ 8 ประการ คือ

- 1) ระยะทางและทิศทางของการย้ายถิ่น ผู้อพยพส่วนมากจะย้ายในช่วงระยะทางใกล้ๆ สำหรับผู้ที่ย้ายในระยะทางที่ไกลออกไปนั้น โดยทั่วไปจะมุ่งสู่ศูนย์กลางของแหล่งการค้าและอุตสาหกรรม
- 2) การย้ายถิ่นมักจะดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณใกล้ๆ เมืองที่มีความเติบโตรวดเร็วจะย้ายเข้าสู่เขตเมืองนั้น เมื่อย้ายออกไป ผู้ที่อาศัยในเขตชนบทที่ห่างไกลต่อไปจะย้ายมาอยู่แทนที่ และในที่สุดก็จะถูกดึงเข้าไปสู่เมืองใหญ่ด้วย
- 3) กระบวนการย้ายถิ่นที่กระจายออกไปจะมีแรงดึงดูดน้อยลงตามลำดับ
- 4) กระแสการย้ายถิ่นที่สำคัญทุกสายจะมีกระแสดังและกระแสกลับของการย้ายถิ่น เช่น เมื่อมีกระแสการย้ายถิ่นจากชนบทไปสู่เมืองก็จะมีกระแสการย้ายถิ่นกลับจากเมืองไปสู่ชนบทด้วย
- 5) ผู้อพยพที่มีระยะทางการย้ายถิ่นไกลทั่วไปจะมุ่งไปยังศูนย์การค้าและอุตสาหกรรม
- 6) แนวโน้มในการย้ายถิ่นของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ที่อาศัยในเขตชนบท
- 7) สตรีย้ายถิ่นมากกว่าบุรุษในระยะทางใกล้ๆ
- 8) แรงจูงใจทางเศรษฐกิจนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น กล่าวคือมีความสำคัญกว่าปัจจัยด้านภูมิภาค ภาษี และภาวะแวดล้อมทางสังคมอื่น ๆ

จากทฤษฎีนี้จะเห็นว่า เมื่อมีกระแสการย้ายถิ่นจากชนบทไปสู่เมือง ก็จะมีกระแสการย้ายถิ่นจากเมืองไปสู่ชนบทด้วย ดังที่ สุกัญญา ทองทรง (2531:22)กล่าวว่า ผู้อพยพจะย้ายถิ่นจากที่ด้อยไปยังถิ่นที่ให้โอกาสสูงกว่า ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นตัดสินใจย้ายถิ่น ก็คือแรงจูงใจทางเศรษฐกิจในถิ่นใหม่นั้นเอง

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี (Lee's theory of migration)

ลี (1966 อ้างใน วรรณ ขอบรรณ 2542:3) ได้พัฒนาแนวความคิดของตนต่อเนื่องมาจากราเวนสไตน์ ที่ได้กล่าวถึงกระแสการย้ายถิ่น และกระแสการย้ายถิ่นย้อน สรุปได้ดังนี้

1) การย้ายถิ่นน่าจะเกิดขึ้นอย่างมาก ภายในกระแสที่กำหนดไว้ชัดเจน เช่น ถ้ามีข่าวสารจากท้องถิ่นปลายทางแพร่ไปยังท้องถิ่นต้นทางก็จะเกิดการย้ายถิ่นจากท้องถิ่นต้นทางไปยังท้องถิ่นปลายทาง ในระยะแรก ๆ จะมีจำนวนการย้ายถิ่นไม่มากนัก เนื่องจากมีการเลือกสรรหรือคัดเลือกผู้ย้ายถิ่น ในเวลาต่อมาเมื่ออุปสรรคที่แทรกอยู่ระหว่างกลางถูกทำลายลง จะมีจำนวนการย้ายถิ่นเพิ่มมากขึ้น

2) กระแสการย้ายถิ่นที่สำคัญทุกกระแสจะเกิดกระแสการย้ายถิ่นย้อน เช่น ผู้ย้ายถิ่นอาจจะย้ายถิ่นย้อนกลับไปยังถิ่นเดิม เมื่อไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรืออาจจะเป็นเพราะปัจจัยที่เป็นข้อดีของจุดหมายที่ตั้งไว้มีความสำคัญน้อยลงหรือหมดไป

3) ประสิทธิภาพของกระแสการย้ายถิ่นจะสูงถ้าปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นนั้นเป็นปัจจัยลบในท้องถิ่นต้นทาง เช่น ความยากจน และไม่มีที่ดินทำกิน จะทำให้ผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทางคิดที่จะย้ายถิ่นกลับน้อยลง

4) ประสิทธิภาพของกระแสการย้ายถิ่นและกระแสการย้ายถิ่นย้อนน่าจะต่ำ ถ้าท้องถิ่นต้นทางและท้องถิ่นปลายทางมีลักษณะด้านประชากร สังคม และเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน

5) ประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นน่าจะสูงถ้าอุปสรรคที่อยู่ระหว่างกลางมีอยู่มาก

6) ประสิทธิภาพของกระแสการย้ายถิ่นกระแสหนึ่งจะผันแปรไปตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะสูงในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจกำลังเติบโต ท้องถิ่นปลายทางซึ่งเป็นศูนย์กลางการพาณิชย์และอุตสาหกรรมจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมและผู้ย้ายถิ่นอื่นๆ ที่ย้ายถิ่นสวนทางออกไปจากท้องถิ่นนั้นมีจำนวนน้อย แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ จะมีผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม และผู้ย้ายถิ่นอีกจำนวนมากจะย้ายถิ่นไปยังท้องถิ่นที่ไม่ใช่เขตอุตสาหกรรม ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้อาจทำให้ผู้ย้ายถิ่นมีทิศทางการย้ายถิ่นตรงข้ามกัน

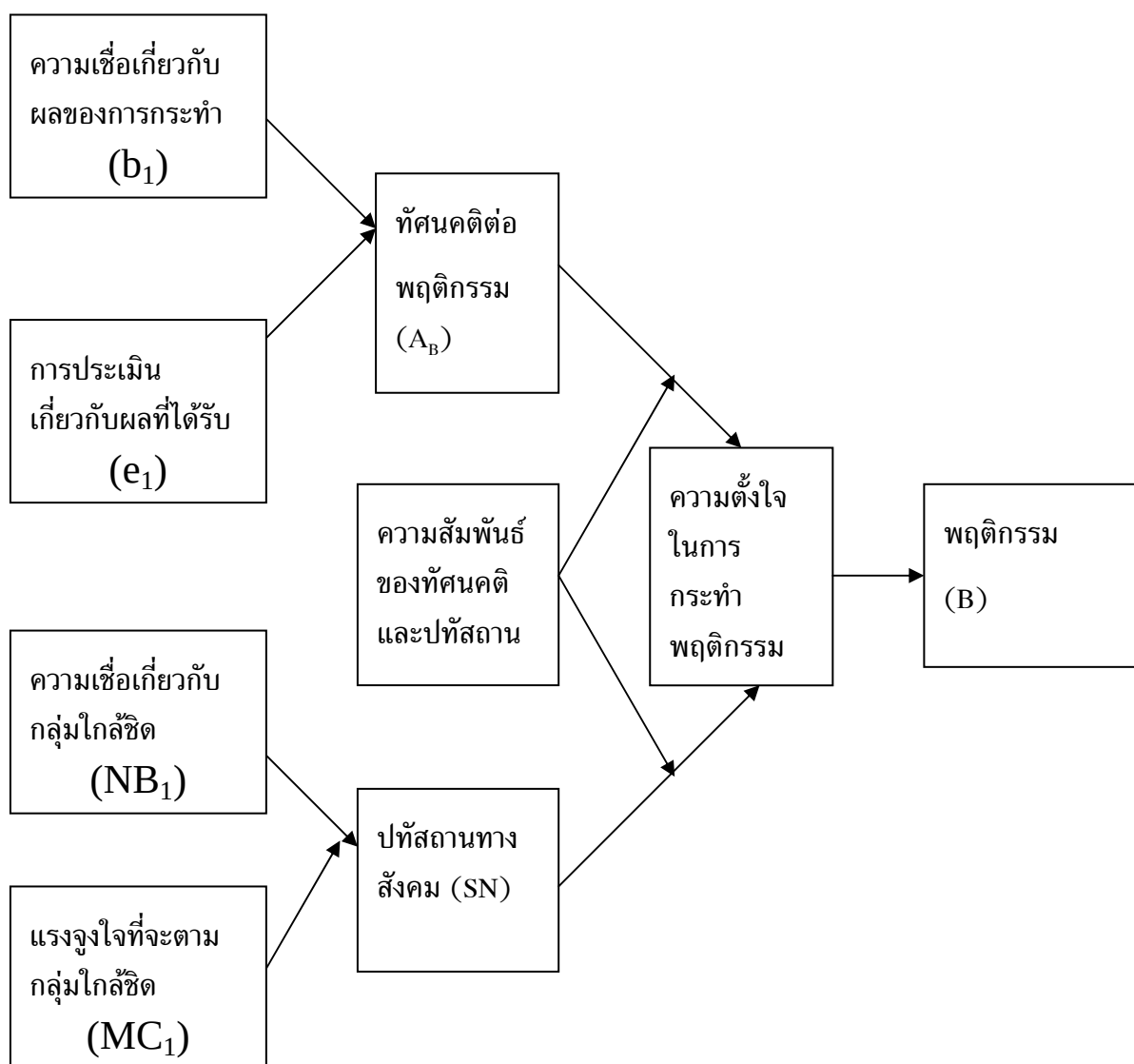
ทฤษฎี การกระทำด้วยเหตุผล (A theory of reason action)

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ มาติน ฟิชเบน และ ไอแซค อัจเซน (Martin Fishbein & Iseck Ajzen) เป็นทฤษฎีที่มีฐานคิดที่ว่า มนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ดินมีอย่างมีระบบและมนุษย์จะพิจารณาถึงผลของการกระทำพฤติกรรมทั้งหลายก่อนที่จะกระทำหรือไม่กระทำนั้น (Ajzen and Fishbein 1980:80-91 อ้างใน จวีวรรณ จันทรรัตน์ 2540: 51) ฟิชเบน และอิจเซน เสนอแนวคิดทฤษฎีนี้ที่สำคัญอีกว่าการที่บุคคลจะประกอบพฤติกรรมนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของเขาเป็นสำคัญ ถ้าสามารถทำนายความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของเขาได้ ก็สามารถทำนายพฤติกรรมของเขาได้แม่นยำขึ้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความตั้งใจที่นำไปสู่การตัดสินใจย้ายถิ่นหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาที่จะมีโอกาเป็นไปได้มากที่จะกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาแน่นอน

จากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ทศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมและปทัสถานทางสังคมหรือการรับรู้ปทัสถานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือไม่กระทำนั้น ๆ

องค์ประกอบแรกนั้นเป็นการรับรู้ และการตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำพฤติกรรมของตนเอง ส่วนองค์ประกอบที่สองขึ้นอยู่กับสถานการณ์เชิงสังคม กล่าวคือขึ้นอยู่กับความคิดของคนทั้งหลายที่เขาใกล้ชิดและเกี่ยวข้องด้วย เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ญาติๆ เพื่อนๆ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้เห็นว่าเขาควรกระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่และแรง จูงใจที่จะคล้อยตามคนที่เขาใกล้ชิดเกี่ยวข้องด้วยแต่ละคนมีมากน้อยเพียงใด ดังนั้นสององค์ประกอบนี้เองที่ทำให้การทำนายพฤติกรรมจากความตั้งใจมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในที่สุด

แผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ตารางแผนภูมิที่ 2

ที่มา (Fishbein & Ajzen 1980:84 อ้างใน ฉวีวรรณ จันทรัตน์ 2540:53)

ดังนั้นทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ทัศนคติต่อพฤติกรรมและปทัสถานทางสังคม จะเป็นตัวร่วมกำหนดความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม โดยพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจจะได้รับปัจจัยทั้งสองเท่าๆ กัน แต่บางพฤติกรรมองค์ประกอบทางด้านทัศนคติอาจเป็นตัวกำหนดมากกว่า

ปทัสถานทางสังคมของนักศึกษาและในบางพฤติกรรม ปทัสถานของกลุ่มอ้างอิงอาจมีอิทธิพลมากกว่าทัศนคติต่อพฤติกรรม ซึ่งความสำคัญของปัจจัยทั้งสองนี้อาจแตกต่างกันของแต่ละบุคคล

นอกจากปัจจัยทั้ง 2 ตัว ที่กล่าวมาแล้ว Fishbein & Ajzen ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นตัวแปรอื่นๆ ที่เรียกว่า “ตัวแปรภายนอก” (external variables) ปัจจัยต่างๆ ที่ถือเป็นตัวแปรภายนอกตามทฤษฎีได้แก่

- 1.) บุคลิกภาพ เช่น เป็นคนประเภทอัตตนิยม เป็นพวกชอบเก็บตัว หรือแสดงตัว
- 2.) ตัวแปรด้านประชากร เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ชนชั้นในสังคม
- 3.) องค์ประกอบอื่นๆ เช่น บทบาทในสังคม สถานะทางสังคม การเรียนรู้ทางสังคม

เชาว์ปัญญา รูปแบบความเกี่ยวข้องหรือรูปแบบความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติ

ตัวแปรภายนอกเหล่านี้ ตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกกับพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือไม่มีความสัมพันธ์ แต่จะมีผลโดยอ้อมกับพฤติกรรม กล่าวคือ ตัวแปรภายนอกจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเฉพาะ เมื่อมันมีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่อยู่ในกรอบของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ผลของตัวแปรภายนอกจะถูกเชื่อมโดยความเชื่อ เช่น ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อความเชื่อที่บุคคลยึดถือก็จะทำให้มีอิทธิพลต่อทัศนคติและบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง ซึ่งจะมีผลต่อความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมและส่งผลไป ถึงพฤติกรรมในที่สุด

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะเป็นที่ยอมรับว่าความตั้งใจของบุคคลสามารถที่จะทำนายพฤติกรรมได้ แต่ในบางกรณีอาจจะมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะมีผลให้บุคคลมีความตั้งใจเปลี่ยนไปได้ (Jaccard 1975:179 อ้างใน ชมภูษ บุนนเณตร 2535: 29)

- 1.) ช่วงระยะเวลาระหว่างการวัดความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมและการสังเกตพฤติกรรม ถ้าเว้นช่วงระยะเวลานี้นานขึ้นอาจจะมีผลให้ความตั้งใจที่จะปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจถูกคาดหวังว่าต่ำลงได้

2.) การได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่ ตัวบุคคลได้รับทราบรายละเอียดหรือข้อมูลใหม่ที่ผิดไปจากความรู้เดิมที่มีอยู่ ให้ความเชื่อเปลี่ยนแปลงไป ความตั้งใจที่จะปฏิบัติก็เปลี่ยนไปเช่นกัน

3.) จำนวนหรือลำดับขั้นของพฤติกรรม แต่หากการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัตินั้นต้องผ่านขั้นตอนมากมาย หรือต้องอาศัยบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นช่วย จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมและพฤติกรรมจะถูกคาดหวังลดลงอีก ทำให้บุคคลนั้นเปลี่ยนความตั้งใจ และล้มเลิกไม่ปฏิบัติได้

4.) ความสามารถของบุคคล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นอุปสรรค ความตั้งใจของบุคคลเป็นเพียงการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมแต่ถ้าบุคคลไม่มีความสามารถที่จะปฏิบัติได้ ก็ไม่มีทางที่พฤติกรรมนั้นๆ จะออกมาได้

5.) ความจำ แม้ว่าบุคคลจะมีความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม แต่เมื่อถึงเวลาจริงๆ กลับจำไม่ได้ว่าจะต้องทำอะไรสัก พฤติกรรมก็จะไม่เกิดขึ้น

6.) อุปนิสัย ความตั้งใจของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใด บางครั้งขึ้นอยู่กับนิสัย บางคนชอบละเลยในสิ่งที่ควรจะทำ หรือผลัดวันประกันพรุ่งถึงแม้ตั้งใจจะทำแต่ก็ไม่ได้ทำเสียที ทำให้ไม่ตรงกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง

โดยสรุปจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลแสดงให้เห็นว่าความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรม มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมของบุคคลโดยที่เจตคติต่อพฤติกรรมและปทัสถานทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญในการอธิบายความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรม ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลมาอธิบายได้ว่า ความตั้งใจในการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาสามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมการย้ายถิ่นกลับของนักศึกษาและปทัสถานทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา

ทฤษฎีการเลือกเชิงเหตุผล

ฉวีวรรณ จันทรัตน์ (2540:54) กล่าวว่า พฤติกรรมเชิงเหตุผล (rational behavior) เราสามารถอธิบายได้ว่ามนุษย์มีพฤติกรรมที่จะเลือกวิถีทางที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีในเป้าหมายสุดท้ายของตน โดยมีเหตุผลเป็นบรรทัดฐานของความคิดดังกล่าว (Barry 1988:11) ดังนั้นความสามารถที่จะล่วงรู้ความคิดเชิงเหตุผลของบุคคลจึงเป็นประโยชน์ต่อการจะอธิบาย ทำนาย และพรรณนา ถึงพฤติกรรมการเลือกเชิงเหตุผลของมนุษย์ได้ (Harsanyi 1986:60-107) ทั้งนี้การเลือกเชิงเหตุผลของปัจเจกบุคคลจะมีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกและการแสดงออกอยู่ 2 ประการ คือ การแสดงออกถึงทางเลือกอันเป็นผลมาจากความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเรียกว่าการอ้างเหตุผลกับสภาวะทางจิตใจ หรือคุณลักษณะของปัจเจกบุคคลดังกล่าว (Macdonald and Pettit 1981 อ้างใน Hindess 1988:42) การเลือกเชิงเหตุผลนี้จะผูกพันอยู่กับการคาดคะเน 2 ประการ ได้แก่ การคาดคะเนผลที่จะตามมาในอนาคตอันสืบเนื่องมาจากกระทำของตนในปัจจุบัน กล่าวคือ บุคคลได้จินตนาการว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต (March 1986: 144 ; Heibroner 1974) ดังนั้นก่อนที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งที่จะต้องลงทุนเพื่ออนาคตของตนหรือครอบครัวแล้ว เขามักจะมีเหตุผลที่มีการวินิจฉัยถึงการได้รับผลตอบแทนสูงสุดในอนาคต ก่อนที่จะมีการลงทุนในกิจกรรมนั้นๆ (Schneider 1974:9-10 ; Easton and Fass 1989:177, Hindess 1988:44)

ในทัศนะของนักสังคมวิทยา ฉวีวรรณ จันทรัตน์ (2540:54) กล่าวว่า มิเชล เฮคเตอร์ (Michael Hechter อ้างใน Ritzer 1988:376) ได้อธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการเลือกเชิงเหตุผลในปรากฏการณ์ทางสังคมในแง่มหภาคและจุลภาค ว่าโดยทั่วไปแล้วการเลือกเชิงเหตุผลในระดับมหภาคจะยืนยันบรรทัดฐาน และโครงสร้างของสังคมเป็นหลักซึ่งเป็นการจำกัดทางเลือกของปัจเจกบุคคล แต่เฮคเตอร์ (Hechter) เห็นว่าบรรทัดฐานหรือข้อจำกัดทางโครงสร้างไม่ใช่สิ่งที่แป้นอุปสรรคต่อความตั้งใจจะกำหนดทางเลือกของบุคคล แต่เป็นข้อจำกัดภายใต้เงื่อนไขของการปฏิบัติแต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า คุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลจะมีความสำคัญมากกว่าคุณลักษณะทางโครงสร้างของสังคมแต่อย่างใด ส่วนในระดับจุลภาคนี้ ทฤษฎีการเลือกเชิงเหตุผลเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่กำหนดทางเลือกสุดท้ายที่ตนเองพึงพอใจไว้แล้ว ผู้กระทำจึงต้องเลือกระหว่างทางเลือกที่จะต้องปฏิบัติให้ไปถึงจุดหมายและการกระทำที่จะมีผลตอบแทนเชิงเหตุผลมากกว่า ซึ่ง ฮาร์ดีน (Barry 1988:11, Hardir n.d) กล่าวว่า การเลือกเชิงเหตุผลนั้นเป็นการกระทำ ของแต่ละบุคคลอันมาจากแรงจูงใจจากผลประโยชน์ของตนเอง

สรุปจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และทฤษฎีการเลือกเชิงเหตุผลสามารถอธิบายการเลือกย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ โอกาส การได้รับผลประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นตัวแปรภายนอกของทัศนคติต่อพฤติกรรม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (มาสโลว์ 1970, ออนไลน์)

มาสโลว์ มีความเชื่อพื้นฐานอยู่ว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ และถูกจูงใจให้กระทำการเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ความต้องการในลำดับขั้นดังแผนภาพต่อไปนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (physical needs) เป็นความต้องการระดับต่ำสุดหรือเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการอยู่รอดของมนุษย์ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย การพักผ่อน นอนหลับ ความต้องการทางเพศ เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้ เป็นความต้องการพื้นฐานที่คนจะถูกจูงใจให้ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อที่จะได้สิ่งจำเป็นเหล่านี้ แต่เมื่อได้มาแล้วความต้องการเหล่านี้ก็จะยุติที่จะเป็นตัวจูงใจหลักอีกต่อไป

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety – security needs) ประกอบด้วยความต้องการความปลอดภัย ปรารถนาที่จะได้รับความคุ้มครองจากภัยอันตรายต่างๆ นอกจากนี้ยังหมายถึง ความต้องการที่จะมีความมั่นคงในงาน และบำเหน็จบำนาญ เมื่อความต้องการระดับต่ำสุดได้รับการตอบสนองแล้วคนจะถูกชักจูงให้มีการตอบสนองระดับนี้

3. ความต้องการความรักหรือสังคม (love or social needs) หมายถึงความต้องการที่จะให้ผู้อื่นชอบตน เป็นผู้มีความสำคัญต่อผู้อื่น และเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ยอมรับ

4. ความต้องการความเคารพยกย่อง (self- esteem needs) หมายถึง ความต้องการให้ความเคารพตนเอง ความรู้สึกต่อตนเองว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จ และได้รับความยอมรับ เช่นนั้นจากผู้อื่น ความต้องการสถานภาพและความมีชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นส่วนหนึ่งของความต้องการความเคารพยกย่อง การที่มีความต้องการนี้ การตอบสนองจะนำมาสู่ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองในความสามารถ และรู้สึกว่าตนมีประโยชน์และมีความสำคัญในสังคม

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (self – actualization needs) เป็นระดับความต้องการสูงสุด ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลผู้นั้นได้ใช้ความสามารถของตนในทุก ๆ ด้าน และเป็นทุกอย่างที่ตัวเขาอยากจะเป็น ซึ่งในแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกันสุดแต่ความสามารถและความต้องการของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีความคาดหวัง (The expectancy theory)

ทฤษฎีแรงจูงใจของวรูม Vroom (1970:91-103 อ้างใน จวีวรรณ จันทรรัตน์ 2540:75) ทฤษฎีนี้ได้มาจากการศึกษาด้านจิตวิทยาของบุคคลในองค์กร พบว่า บุคคลจะกระทำสิ่งใดก็ตาม มักขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ

- 1.) ผลตอบแทนที่ได้รับ
- 2.) ความพอใจและความไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ

3.) ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเทียบกับผู้อื่น

4.) โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนความคาดหวัง

ในทฤษฎีของ วรูม การที่มนุษย์จะเลือกหรือตัดสินใจกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น มีสาเหตุหรือแรงจูงใจ โดยอาศัยเหตุผลและปัจจัยหลาย ๆ อย่างประกอบกัน มิได้เกิดจากปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียว

ส่วนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่น และเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมเช่นกัน ดังนั้น การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ จึงทบทวนทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่น ควบคู่กันไป

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความตั้งใจกลับภูมิลำเนาเดิม เช่น การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษาปีสุดท้าย ของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2531 โดยชมภูนุช บุญเนตร (2535:66) ที่พบว่า มีเพียงร้อยละ 27.7 เท่านั้นที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมหลังสำเร็จการศึกษา ส่วนนักศึกษาที่ไม่ตั้งใจจะย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมมีถึงร้อยละ 52.2 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะนักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในระดับสูง ต้องการหางานทำในจังหวัดอื่นๆ ที่นักศึกษาคิดว่าน่าจะมีโอกาสที่หางานทำได้มากกว่า และสอดคล้องกับการศึกษาของเดิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ (2521:98-100) ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนฝึกหัดครูในภาคเหนือ พบว่านักเรียนส่วนมากในภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดภาคเหนือและมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอันเป็นที่ตั้งของสถาบันฝึกหัดครู สาเหตุที่ต้องย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนส่วนมาก เพราะภูมิลำเนาไม่มีสถานศึกษาฝึกหัดครูตั้งอยู่ เมื่อเรียนสำเร็จแล้วเกือบทั้งหมดคิดว่าจะกลับไปประกอบอาชีพที่ภูมิลำเนาเดิมของตน ส่วนผู้ที่ไม่กลับภูมิลำเนาส่วนใหญ่จะไปประกอบอาชีพในจังหวัดภาคเหนือ และสาเหตุที่ไม่กลับภูมิลำเนา เพราะภูมิลำเนาของนักเรียนหางานยาก ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของทัศนีย์ เพชรจรัส (2525:137) ศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับท้องถิ่นนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในกรุงเทพมหานคร จะไปประกอบอาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ปรากฏว่านิสิตส่วนใหญ่มีความคาดหวังจะประกอบอาชีพในภูมิลำเนาของตนมีอัตราส่วนสูงสุด คือ คิดเป็นร้อยละ 53.3 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด และผลการศึกษาของ ญัฐจิรา รุจิระการโชติกุล (2538:64,75) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของประชาชนชุมชนแออัดและอีกร้อยละ 21.3 ที่ไม่ตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม ทั้งนี้ เป็นเพราะประชากรในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครมีความผูกพันกับครอบครัวในภูมิลำเนาเดิมของตนมาก จึงมีแนวโน้มที่จะกลับภูมิลำเนาเดิมสูง

จากการศึกษาทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการย้ายถิ่นกลับมีรายละเอียดปรากฏดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

จากทฤษฎีการจัดลำดับและการคัดเลือก ได้อธิบายการเข้าสู่แรงงานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีงานทำและการว่างงานว่า ภายในองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม ย่อมจะมีตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ อยู่จำนวนหนึ่ง ตำแหน่งหน้าที่เหล่านี้นายจ้างจะต้องพิจารณาว่าเหมาะสมที่จะบรรจุบุคคลที่จบการศึกษาระดับไหน สาขาใด และจากที่ใด ตำแหน่งงานบางตำแหน่งอาจมีทางเลือกบรรจุผู้จบจากสาขาต่างๆ น้อย หรือไม่มีเลย เช่น ตำแหน่งแพทย์ ในขณะที่งานบางตำแหน่ง เช่น พนักงานอาจมีการคัดเลือกบรรจุผู้จบสาขาต่างๆ ได้มาก เป็นต้น นอกจากนี้ การคัดเลือกผู้สมัครนั้นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะของงาน, นโยบายของหน่วยงาน การฝึกงาน เงินเดือนและรายได้อื่นๆ ที่นายจ้างยินดีจะเสนอให้ ถ้านายจ้างต้องการผู้มีความสามารถสูงก็ต้องมีสิ่งจูงใจดีๆ สิ่งจูงใจนั้นไม่จำเป็นว่าจะจะเป็นเงินเดือนสูงอย่างเดียว อาจจะเป็นบรรยากาศของการทำงาน โอกาสของความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นต้น โดยปกติภายหลังที่ตัดสินใจว่าจะเลือกผู้จบการศึกษาระดับใดและสาขาใดแล้ว นายจ้างก็จะคัดเลือกผู้ที่มาสมัครเพื่อให้ได้บุคคลที่ดีที่สุด แต่ถ้ายังไม่ได้บุคคลที่ต้องการนายจ้างก็จะเพิ่มสิ่งจูงใจ หรือไม่ก็ต้องลดหรือเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้สมัคร (พิชัย จรรย์สุกรินทร์ 2526:31)

ในการจัดลำดับคนเข้าทำงาน นายจ้างหรือผู้มีหน้าที่คัดเลือกจะเลือกบุคคลที่มีทักษะทางสติปัญญาสูง (Cognitive skills) เพื่อจะได้เพิ่มผลผลิตของตนให้สูงขึ้น ทักษะเหล่านี้ได้มาจากการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทฤษฎีการจัดลำดับและการคัดเลือกนี้ถือว่าการศึกษาคือไม่ได้ช่วยเพิ่มผลผลิตของแรงงานโดยตรง แต่เป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ นายจ้าง เพื่อพิจารณาว่าผู้ใดที่สามารถนำมาฝึกฝนได้ง่ายกว่าคนอื่น และถือว่าการศึกษาในโรงเรียนยิ่งสูงเท่าใด จะทำให้การฝึกฝนทำได้ง่ายยิ่งขึ้น (Carnoy 1977:255)

จากทฤษฎีนี้จะเห็นได้ว่า ในการรับคนเข้าทำงานนั้น นายจ้างจะพิจารณาถึงลักษณะที่สำคัญหลายประการด้วยกัน เช่น ระดับการศึกษา สถาบันการศึกษาที่สำเร็จ สาขาวิชาความสามารถ ตลอดจนลักษณะอื่นๆ เช่น การง่ายต่อการฝึกหัด เชื้อชาติ เพศ อายุ ผลการทดสอบทางจิตวิทยา และประสบการณ์เดิม เป็นต้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับงานแต่ละประเภทด้วย จุดเน้นของทฤษฎีนี้คือ การตัดสินใจของนายจ้างงาน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของบัณฑิตที่มาสมัครงานนั้น สมเกียรติ ชอบผล (2529:49) กล่าวว่า นายจ้างส่วนใหญ่จะคัดเลือกเอาผู้ที่มีการเรียนดี มีความรู้กว้างขวาง เพราะเชื่อว่าเป็นผู้มีความสามารถ และจะทำงานได้ดีด้วย ทำให้มีผลต่อการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของบัณฑิต

เพอรุคซี (Perucci 1970:451-463 อ้างในศิริยุ ลัมสุวรรณ 2523:28) ได้ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อการย้ายถิ่นอันเกี่ยวกับความต้องการเลื่อนอาชีพพบว่า ผู้ที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

จากการศึกษาของมาบริ (Mabry 1967:143 อ้างใน สุกัญญา ทองทรง 2531:56) ได้ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพครู ระหว่างนักศึกษาครูที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะเลือกเรียนต่อ และยังไม่มีความแน่ใจว่าจะยึดอาชีพครูตลอดไป อาจหันไปประกอบอาชีพอื่นหากมีโอกาสที่ดีกว่า แม้อาชีพนั้นๆ จะต้องย้ายไปทำงานในถิ่นอื่นก็ตาม ซึ่งตรงกันข้ามกับนักศึกษาครูที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักศึกษาครูกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีความมุ่งมั่น และสนใจที่จะประกอบอาชีพครูสูงกว่ากลุ่มแรก แต่การศึกษาของ สุกัญญา ทอง-ทรง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับความปรารถนาที่จะย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของนักศึกษาวิทยาลัยครูปีสุดท้าย สังกัดสหวิทยาลัยอีสานใต้

และผลการศึกษาของหลายท่านที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการย้ายถิ่นกลับ เช่นผลการศึกษา ของธีระพร พิไลวงศ์ (2543:117) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันราชภัฏเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกประกอบอาชีพ ภายใต้ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และได้ผลสอดคล้องกับ อรอนงค์ แจ่มผล (2525:69) ที่ศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักศึกษา และผลการศึกษาของ สุมาลี จุลจิม (2540:124) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษา

2. ความสามารถพิเศษ

การศึกษาของกองวางแผนประชากรและกำลังคนร่วมกับกรมแรงงาน ได้ทำการประเมินวันนัดพบแรงงานแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2527 พบว่า หน่วยจ้างงานให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากสภาพปัจจุบันความต้องการงานมีมากกว่าตำแหน่งงาน จึงเป็นโอกาสของหน่วยจ้างงานที่จะคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติซึ่งเอื้อต่อประโยชน์ของตนมากที่สุด (กองวางแผนประชากรและกำลังคน และกรมแรงงาน เอกสารอัดสำเนา:ไม่ปรากฏหน้าที่พิมพ์)

การศึกษาของสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง ผลการสำรวจความต้องการกำลังคนจากตลาดหนังสือพิมพ์ พบว่า ตลาดแรงงานมีความต้องการแรงงานโดยพิจารณาจากคุณสมบัติทั่วไป เช่น เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา สายการศึกษาที่สำเร็จ ฯลฯ และนอกจากนี้ในการพิจารณาคัดเลือกจากประสบการณ์และคุณสมบัติพิเศษของแรงงานก็นับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการเลือกเฟ้นบุคคลเข้ารับตำแหน่งงานของตน (สถาบันทรัพยากรมนุษย์ 2527:17-23)

สมเกียรติ ชอบผล (2529:44) กล่าวว่า นายจ้างหรือผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกจะคัดเลือกบุคคลที่มีทักษะทางวุฒิปัญญาสูง เพื่อจะได้เพิ่มผลผลิตของตนให้สูงขึ้น ดังนั้นแรงงานจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้มีคุณสมบัติ เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ตนต้องการ คุณสมบัติพิเศษ เช่น ความสามารถทางกีฬา ดนตรี ภาษาต่างประเทศ ฯลฯ เป็นส่วนหนึ่งที่นายจ้างจะนำมาเป็น

ข้อพิจารณาในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน นั่นคือการตัดสินใจของหน่วยงาน จะพิจารณาจากคุณลักษณะของบัณฑิตที่มาสมัครงานนั้นว่ามีความเหมาะสมกับงานของตนเพียงใด โอกาสของนักศึกษาที่มีความสามารถพิเศษจะได้งานที่ถึงพอใจในเมือง ย่อมมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา

หากแต่มีผลงานวิจัยของบางท่านที่พบว่า ความสามารถพิเศษไม่มีผลกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ได้แก่ สุกัญญา ทองทรง (2531:153) พบว่า ความสามารถพิเศษไม่มีความสัมพันธ์กับความปรารถนาที่จะย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของนักศึกษาวิทยาลัยครูปีสุดท้ายสังกัด สหวิทยาลัยอีสานใต้ และผลการศึกษาของ อีระพร พิไลวงศ์ (อีระพร พิไลวงศ์ 2543:119) พบว่า ความสามารถพิเศษของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันราชภัฏเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกประกอบอาชีพ ภายใต้ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

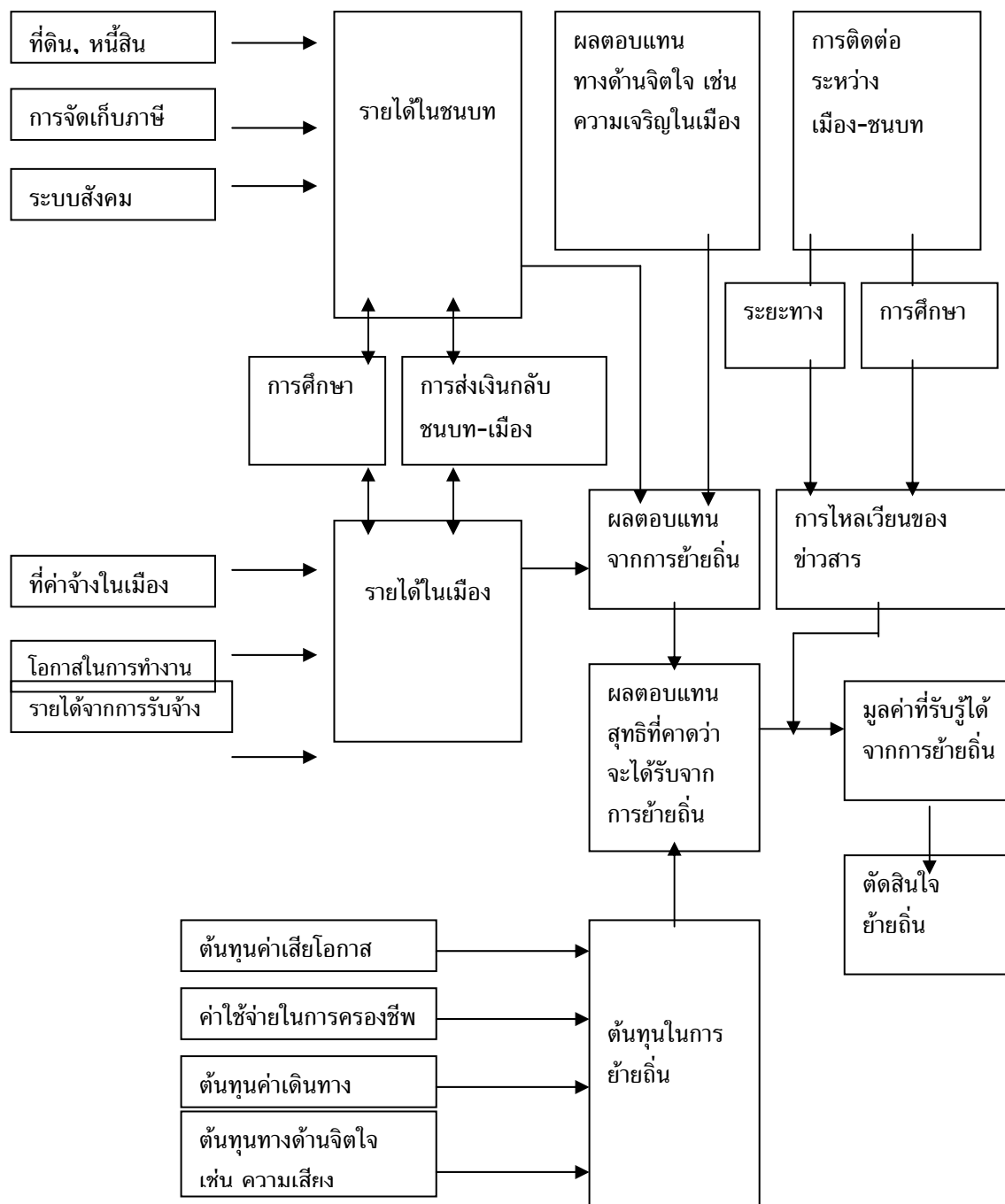
3. โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา

ชมพูนุช บุญเนตร (2535:32) กล่าวว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพ หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมที่มีต่อการประกอบอาชีพของนักศึกษาภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้วให้มีแนวความคิดว่า หากบุคคลสามารถคงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตนไว้ในระดับที่ตนพอใจหรือบุคคลมีโอกาที่จะพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนได้ง่ายตามความมุ่งหวังและประกอบอาชีพที่สังคมยอมรับว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติและรายได้ค่อนข้างดีแล้ว บุคคลย่อมไม่ละทิ้งถิ่นกำเนิดหรือท้องถิ่นที่อาศัยนั้นไป ในทางตรงข้ามหากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของถิ่นกำเนิดหรือท้องถิ่นที่อาศัยไม่เปิดโอกาสให้บุคคลพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนตามที่มุ่งหวัง หรือหากสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถานะด้านอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่เป็นผลให้บุคคลได้สามารถคงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมไว้ในระดับที่ตนพอใจได้ บุคคลย่อมต้องการย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในถิ่นที่อื่นที่คาดว่าสถานภาพของตนจะดีขึ้นกว่าเดิม ในกรณีที่ย้ายถิ่นโดยสมัครใจนั้น กระแสการย้ายถิ่นมักจะออกจากท้องถิ่นที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่าเข้าสู่ท้องถิ่นที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า เนื่องจากบุคคลเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่กับสถานภาพที่คาดว่าจะได้รับเมื่อย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในท้องถิ่นอื่น หากเห็นว่าเมื่อย้ายถิ่นแล้วตนจะมีสถานภาพทุกด้านดีขึ้นกว่าเดิม บุคคลนั้นย่อมจะตัดสินใจย้ายถิ่น เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่า การย้ายถิ่นจะอำนวยความสะดวกให้คุ้มค่างับค่าใช้จ่ายที่ตนจะต้องเสียไป ในทางตรงกันข้ามหากพิจารณาเปรียบเทียบแล้วเห็นว่าประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในถิ่นอื่นไม่คุ้มค่างับค่าใช้จ่ายที่จะเสียไป บุคคลย่อมจะไปละทิ้งถิ่นฐานของตนไปค่าใช้จ่ายเพื่อการย้ายถิ่นและประโยชน์จากการย้ายถิ่นที่กล่าวถึงในที่นี้ หมายถึงค่าใช้จ่ายและประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่ใช่ตัวเงินจากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นแนวคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ได้ว่า หากนักศึกษารับรู้ว่าตนเองสามารถประกอบอาชีพในชนบทหรือภูมิลำเนาของตนได้โดยเป็นอาชีพที่ตนในชุมชนยอมรับว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้ดีแล้ว นักศึกษาย่อมมีความตั้งใจและปรารถนาย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของตนภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว

และจากแบบจำลองของเลวิส-เฟ-เรนีส (Lewis-Fei-Ranis's model อ้างใน ชัยวัฒน์ ปัญพงษ์ 2521:102-103) กล่าวว่า ในภาคเกษตรกรรมจะก่อให้เกิดแรงงานส่วนเกิน (surplus labors) (Cherunilam 1984:38-40 อ้างใน ทองคำ พรมติ 2532:42) แล้วแรงงานส่วนเกินนี้ คือผู้ไม่มีงานทำอย่างเต็มที่และกลุ่มคนเหล่านี้ก็จะอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เขตอุตสาหกรรมหรือเขตเมือง เพื่อแสวงหางานทำและรายได้ที่ดีกว่า นอกจากนี้ความเป็นไปได้ในการที่จะได้รับงานที่มั่นคงทำในเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น และจากหลักทฤษฎีผลักดันและดึงดูด (push-pull theory) ของปีเตอร์สัน (Petersen อ้างใน ชัยวัฒน์ ปัญพงษ์ 2521:102-103) ที่กล่าวว่าโอกาสสูงที่จะได้งานทำมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจย้ายถิ่น

4. ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา

แบบจำลองความคาดหวังในรายได้ ผู้นำแนวคิดนี้ในระยะแรกคือ Sjaastad, Schultz และ Torado (อ้างใน ธนกร จาตะวงษ์ 2540:17) ได้สรุปแนวคิดของทั้งสามไว้ว่า บุคคลที่ปรารถนาจะย้ายถิ่นจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรายได้ที่แท้จริงระหว่างถิ่นเดิมและถิ่นใหม่ ผลได้จากการย้ายถิ่นที่คาดว่าจะได้รับกับค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่นทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่านายหน้า ค่าอาหาร ค่าเสียโอกาสทางเศรษฐศาสตร์ การว่างงาน และการมีงานทำของถิ่นเดิมและถิ่นใหม่

แผนภูมิที่ 3 แสดงกระบวนการของการตัดสินใจย้ายถิ่น

ที่มา : (Torado, 1994:266 อ้างใน ธนกร จาตะวงษ์ 2540:17)

จากภาพจะพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการย้ายถิ่น ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างรายได้ในตัวเมืองและชนบท ตลอดจนโอกาสที่จะได้งานทำในเมือง ซึ่งรายได้จากการทำงานในชนบทจะขึ้นกับอุปสงค์และอุปทาน ขณะที่รายได้ในเมืองจะขึ้นอยู่กับสถาบันต่างๆ เช่น องค์กรแรงงาน การแทรกแซงของรัฐบาล ในกระบวนการตัดสินใจในการย้ายถิ่นนั้น ผู้ย้ายถิ่นจะทำการเปรียบเทียบระหว่างระดับรายได้ในชนบทและรายได้ในเมือง รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยที่รายได้จาก

อาชีพเดิม และปัจจัยที่มีผลกระทบอื่นๆ ที่มีอยู่ เช่น ภาระหนี้สิน จำนวนพื้นที่ที่ถือครองในครัวเรือน หรือการเลียนแบบในสังคม ส่วนรายได้ในเมืองนั้นจะขึ้นอยู่กับระดับค่าจ้างและโอกาสในการได้งานทำ โดยที่ผู้ย้ายถิ่นจะหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเช่น ต้นทุนค่าเสียโอกาส ค่าเดินทาง ค่าครองชีพ เป็นต้น เมื่อได้ระดับรายได้สุทธิจากการย้ายถิ่นแล้ว หากมีผลตอบแทนที่คุ้มค่าก็จะมี การตัดสินใจย้ายถิ่นเกิดขึ้น ซึ่งก็จะมีผลแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามาเป็นตัวกำหนดอีก เช่น ระดับการศึกษา ระยะเวลา และการรับรู้ข่าวสารของแต่ละบุคคล

แบบจำลองการย้ายถิ่นของ โทราโด (Torado's model 1979 อ้างใน ทองคำ พรมติ 2532:43) กล่าวว่า กระบวนการย้ายถิ่นเป็นผลของความแตกต่างของเมืองและชนบทในเรื่อง เงินได้ที่คาดหวังมากกว่าเงินได้ที่ทำได้จริง รวมถึงทฤษฎีการเร่ง (cur-stimulus theory) ที่ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2529:39) ได้สรุปไว้ว่าความคาดหวังที่จะได้รับ สิ่งที่ดีกว่าพื้นฐานของตน มีส่วนก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรม

จากทฤษฎีของโบก (Bogue 1959 อ้างใน พิมพ์ลักษณ์ ดีสวัสดิ์ 2541:44) กล่าวว่า บุคคลทั่วไปจะมีความผูกพันกับครอบครัว เครือญาติ สังคม และท้องถิ่นที่อาศัยอยู่หากบุคคลพอใจกับสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาวะด้านอื่นๆ ในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ก็ ย่อมจะไม่คิดหรือไม่ต้องการละทิ้งถิ่นฐาน ครอบครัว และญาติมิตรไปอาศัยอยู่ในถิ่นที่อื่นในทาง ตรงกันข้ามหากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของถิ่นกำเนิดหรือท้องถิ่นที่อาศัยไม่เปิดโอกาส ให้บุคคลเชยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนได้ตามที่ตนมุ่งหวัง หรือหากสภาวะทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมืองหรือสภาวะด้านอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่เป็นผลให้บุคคลไม่ สามารถคงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไว้ในระดับที่ตนพอใจได้ บุคคลย่อมต้องการย้ายถิ่น ไปอาศัยอยู่ในถิ่นอื่นที่คาดว่าสภาพของตนจะดีขึ้นดีกว่าเดิม นั่นคือเมื่อประเมินแล้ว และเห็น ว่าการย้ายถิ่นจะอำนวยประโยชน์ให้คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่ตนต้องเสียไป ค่าใช้จ่ายเพื่อการย้ายถิ่น และประโยชน์จากการย้ายถิ่นที่กล่าวถึงนี้หมายถึงค่าใช้จ่ายและประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่ เป็นตัวเงิน

การศึกษาของอาร์โนล (Arnold) และโคครานน์ (Cochrane) (Prenia 1984:17 อ้างใน ทองคำ พรมติ 2532:44) ที่ได้เสนอผลวิจัยยืนยันว่า ในประเทศไทยเรานั้นรายได้มีความ เกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อการย้ายถิ่น และการศึกษาของ อภิชาติ จำรัสสุทธิ รงค์ (2526:44-46) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นออกจากบ้านทางช้าง จังหวัดอยุธยา ก็พบว่าความ คาดหวังในรายได้ที่ดีกว่า เกี่ยวข้องอย่างสำคัญที่สุดในการย้ายถิ่น

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ และคณะ (2523:41-54) พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.6 ไม่พอใจในความเป็นอยู่อันเนื่องมาจากความคับแคบในรายได้ การพ่ายแพ้ต่อธรรมชาติ และความยากลำบากในการขายผลผลิต และความไม่พอใจในความเป็นอยู่อยากจะเป็นอาชีพ ทำให้บางครอบครัวแก้ปัญหาโดยการย้ายถิ่น ข้อสังเกตเกี่ยวกับความต้องการในมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น) มีความพึงพอใจใน มาตรฐานความเป็นอยู่เพียงเพื่อให้ครอบครัวอยู่ดีกินดีก็เพียงพอแล้ว มิได้หวังจนถึงขั้นทัดเทียม

ผู้อื่นหรือหวังมีหน้ามีตาแต่อย่างใด และจากการศึกษาของ ไชยงค์ มงคลกิจงาม (2526:49) พบว่าการย้ายถิ่นเกิดขึ้นเพราะมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ขัดสนมิใช่เพราะความอยากร่ำรวย

อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รงค์ (2522:5) ศึกษาเหตุผลของการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร พบว่ามีเหตุผลด้านการเชื่อและไม่พอใจมาตรฐานความเป็นอยู่อันแน่นคั้นในถิ่นต้นทางคือ ชนบทที่อาศัยอยู่

ดำรง ฐานดี (2530:35) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นตามทฤษฎีความคาดหวังในรายได้ไว้ว่า การตัดสินใจย้ายถิ่นมีสาเหตุมาจาก ความแตกต่างระหว่างรายได้ในเมืองกับรายได้ในชนบทและโอกาสที่จะได้งานทำในเมืองกับค่าจ้างในชนบท เป็นสิ่งจูงใจให้ชาวชนบทย้ายถิ่นเข้าไปหางานทำในเมือง แต่ทว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ไม่สามารถสร้างงานอุตสาหกรรมได้มากพอ หรือไม่สามารถว่าจ้างแรงงานได้มาก เนื่องจากใช้เครื่องจักรในการผลิตแทน ชาวชนบทที่ย้ายถิ่นเข้ามาจึงไม่สามารถหางานทำในภาคอุตสาหกรรมได้ตามที่คาดหวัง อย่างไรก็ตามผู้ที่ย้ายถิ่นเหล่านี้จะย้ายกลับถิ่นเดิม คนเหล่านี้กลับอาศัยอยู่ในเมืองต่อไป เพื่อรอคอยโอกาสที่จะได้งานทำ โดยระหว่างรอคอยนั้นก็อาจไม่ได้งานทำ แต่อยู่ได้โดยอาศัยเงินออมที่ติดตัวมาหรือโดยการพักอาศัยอยู่กับญาติมิตรที่อยู่ในเมืองมาก่อน หรือแม้กระทั่งการอาศัยเงินที่ครอบครัวในชนบทส่งมาให้ หรือบางรายขาดเงินสนับสนุนก็อาจหันไปหางานทำในภาคที่ไม่เป็นทางการแทน ซึ่งรายได้ต่ำกว่าหรือเทียบเท่ากับรายได้ที่ได้รับในชนบท การทำงานในภาคไม่เป็นทางการนี้ จะเป็นการทำงานในลักษณะชั่วคราว เพื่อหาโอกาสที่จะเข้าสู่การทำงานในภาคอุตสาหกรรมต่อไป โดยผู้ย้ายถิ่นมีความคาดหวังว่าหากได้เข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรมเมื่อใด ก็จะมีรายได้ชดเชยสิ่งที่เสียไปในระหว่างรอคอย และระหว่างการทำงานในภาคที่ไม่เป็นทางการ

จากการศึกษาของสมพร วุฒิวิทย์การ (2522:67-70) ศึกษาถึงปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเคลื่อนย้ายของประชากรในเขตโครงการจัดการลุ่มแม่น้ำสา อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้มีรายได้สูงมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นสูงกว่ากลุ่มผู้ที่รายได้ต่ำ คือร้อยละ 74.20 และ 60.00 ตามลำดับ

จากการศึกษาของไพศาล ขำยัง (2515:11-14) เรื่องการอพยพแรงงานในจังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ย้ายถิ่นมีรายได้จากอาชีพเกษตรกรรม ณ ที่ถิ่นเดิมต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับคนในท้องถิ่นเดิมที่ไม่เคยย้ายถิ่น คือมีรายได้อยู่ระหว่างปีละ 1,000-3,000 บาทต่อปี จึงต้องย้ายไปทำงานในจังหวัดชลบุรี เพื่อหารายได้เพิ่มเติมให้แก่ครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเฉลิมศรี ธรรมบุตร และคณะ (2517:87) ที่ได้ศึกษาถึงการย้ายถิ่นระหว่างชนบทของผู้ที่มีอาชีพชุดพลอย กิ่งอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ที่พบว่าสาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่นจากเดิมประการหนึ่งก็คือ อาชีพการเกษตรเดิมมีรายได้น้อยและไม่แน่นอน เนื่องจากต้องอาศัยธรรมชาติทำให้เกิดการว่างงานในบางฤดูกาลจึงมีการย้ายเข้ามาเสี่ยงโชคเพื่อหางานทำ ส่วนการศึกษาของประดิษฐ์ ขาสมบัติ (2517:85) เรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองและประโยชน์ที่มีต่ออุตสาหกรรม ก็ได้พบเช่นกันว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพแรงงานที่สำคัญประการหนึ่งคือรายได้ต่ำ นอกจากนั้นยังมีการศึกษาของ ชวริย์ ยาวุฒิ (2518:85) พบว่าแรงงาน

อพยพมาจากอาชีพเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และเป็นผู้ที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพต่ำจึงมุ่งเข้าสู่ตัวเมืองเพื่อหารายได้ที่สูงกว่าเดิม และการศึกษาของ สุนิตย์ จีระพิษณุกุล (2527:ก) พบว่า ผู้มีรายได้ต่ำต้องการย้ายถิ่นตามฤดูกาลมากกว่าผู้มีรายได้สูง

5. การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา

จากทฤษฎีของโบก (Bogue 1959 อ้างใน พิมพ์ลักษณ์ ตีสวัสดิ์ 2541:44) กล่าวว่า หากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของถิ่นกำเนิดหรือท้องถิ่นที่อาศัยไม่เปิดโอกาสให้บุคคลเชยิบฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนได้ตามที่ตนมุ่งหวัง หรือหากสภาวะทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองหรือสภาวะด้านอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่เป็นผลให้บุคคลไม่สามารถคงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไว้ในระดับที่ตนพอใจได้ บุคคลย่อมต้องการย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในถิ่นอื่นที่คาดว่าสถานภาพของตนจะดีขึ้นดีกว่าเดิม

ชมพูนุช บุญเนตร (2535:32) กล่าวว่า บุคคลย่อมต้องการย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในถิ่นที่อื่นที่คาดว่าสถานภาพของตนจะดีขึ้นกว่าเดิม ในกรณีที่ย้ายถิ่นโดยสมัครใจนั้น กระแสการย้ายถิ่นมักจะออกจากท้องถิ่นที่มีสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่าเข้าสู่ท้องถิ่นที่มีสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า เนื่องจากบุคคลเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่กับสถานภาพที่คาดว่าจะได้รับเมื่อย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในท้องถิ่นอื่น หากเห็นว่าเมื่อย้ายถิ่นแล้วตนจะมีสถานภาพทุกด้านดีขึ้นกว่าเดิม บุคคลนั้นย่อมจะตัดสินใจย้ายถิ่น

6. โอกาสทางการศึกษาต่อในเมืองใหญ่

ทฤษฎีของลี (Lee 1966 อ้างใน โรจน ภัคดิธรรม 2528:5) การศึกษาเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น เพราะผู้ย้ายถิ่นคาดหวังจะได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่า

แนวคิดของโบก (Bogue 1959:754 อ้างใน โรจน ภัคดิธรรม 2528:5) เสนอแนวคิดที่ว่า การศึกษานับเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่น เขากล่าวว่า “โอกาสที่จะได้รับการศึกษาสูงตามที่คาดหวังนั้น ถือเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น

จากการศึกษาของบราวน์ (Browning 1971 อ้างใน โรจน ภัคดิธรรม 2528:5) ผู้ย้ายถิ่นไปเมืองใหญ่มีการศึกษาสูงกว่าและมีความสามารถในการใช้ภาษาได้ดีกว่าคนในถิ่นเดิม นอกจากนี้แล้วยังมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงที่จะย้ายถิ่น ระบบการศึกษากระตุ้นให้มีการย้ายออก เพราะเท่ากับบังคับให้คนหนุ่มสาวออกจากชุมชนถ้าต้องการเรียนให้สำเร็จ

จากการศึกษาของซูซาน โมวัต (Susan Mowat 1977) พบว่า สาเหตุการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงมักจะย้ายถิ่นเพื่อให้มีโอกาสในการศึกษาสูงขึ้น และการย้ายถิ่นของผู้มีการศึกษาสูงเพื่อการศึกษาต่อมีอัตราส่วนสูงกว่าการย้ายถิ่นเพราะเหตุผลเดียวกันนี้สำหรับผู้มีการศึกษาต่ำ โดยผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาต่ำมักอ้างเหตุผลในการย้ายถิ่นเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่

ลัดดา สุวรรณเพิ่ม (2526:จ) ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง พบว่าสาเหตุที่นักศึกษาต้องย้ายถิ่น คือ ชอบที่จะศึกษาวิชาชีพครูและเชื่อว่าวิทยาลัย

ครูที่ตนย้ายเข้ามาเรียนมีคุณภาพมากกว่าวิทยาลัยครูในภูมิลำเนาเดิม ความคาดหวังของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีโครงการจะศึกษาต่อ อีกกลุ่มมีโครงการกลับไปทำงานที่ภูมิลำเนาเดิม โดยกลุ่มที่มีโครงการจะกลับไปทำงานที่ภูมิลำเนาเดิมมีเหตุผลว่าบรรยากาศในชนบทน่าอยู่ ชีวิตไม่ต้องดิ้นรน ค่าครองชีพสูงและเห็นว่าการศึกษาต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

7. ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน

อภิชาติ จำรัสฤทธิรงค์และเพ็ญใจ สมพงษ์ (2525:186) กล่าวว่า ความผูกพันกับครอบครัวและชุมชน หมายถึง ความรู้สึกอยากใกล้ชิดและอยากเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและชุมชนเดิมที่นักศึกษา เคยอาศัยอยู่ก่อนการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา เนื่องจากคุณลักษณะส่วนตัวของนักศึกษาส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดที่ศึกษาเป็นคนวัยหนุ่มสาว มีความกระตือรือร้นและมีความทันสมัย ประกอบกับลักษณะความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทมีความแตกต่างกันน้อย จึงทำให้ผู้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ ความรู้สึกผูกพันกับ ครอบครัวและชุมชนจึงมีน้อยกว่าผู้สูงอายุ ดังนั้นกลุ่มนี้จึงมีการย้ายถิ่นสูงและโอกาสที่จะต้องย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมจึงมีน้อยมาก

จากการศึกษาของสุชาติ ทวีสิทธิ์ (2529:30) เรื่องการเคลื่อนย้ายเชิงพื้นที่ของแรงงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษากรณีจังหวัดปัตตานีพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในจังหวัดปัตตานีที่เสริมให้มีการย้ายถิ่นสูง

ยุทธดนัย สีดาหล้า (2540:5) กล่าวว่า ความผูกพันต่อครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เพราะความผูกพันต่อครอบครัวเป็นความต้องการที่จะรักษาสິงที่ตนเองมีอยู่ในครอบครัว เช่น สิทธิต่างๆ ในครอบครัว ความรักใคร่ ความคิดถึงที่คนในครอบครัวมีต่อตนเอง จึงต้องแสดงพฤติกรรมเพื่อรักษาสິงนั้นไว้ โดยการกลับมาเยี่ยมบ้านหรือย้ายถิ่นกลับมาอยู่กับครอบครัว

จากการศึกษาของอารี เพชรผุด (2517:45-87) ถึงสาเหตุที่นักศึกษาวิทยาลัยครูไม่ต้องการออกไปทำงานในชนบทโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับป.กศ.ต้น, ป.กศ.สูง และป.ป.ที่กำลังจะจบการศึกษา พบว่าเมื่อศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจที่เกี่ยวกับภูมิลำเนา นักศึกษาวิทยาลัยครูทุกกลุ่มไม่ว่าจะอยู่ในชนบท ชานเมืองหรือในเมืองก็ต้องการทำงานในเมืองเท่าๆ กัน หรือไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญอันแสดงถึงทัศนคติของนักศึกษาบางกลุ่มที่มีภูมิลำเนาในชนบทว่านักศึกษาเหล่านี้ไม่ได้มีความรู้สึกรักหรือผูกพันกับถิ่นกำเนิดของตน และเมื่อได้เข้ามาศึกษาในวิทยาลัยครู ซึ่งอยู่ในเมืองก็ทำให้เกิดความคิดอยากอยู่ในเมืองตลอดไป เพราะมีความสะดวกสบายมากกว่า ยิ่งตนเองเคยได้รับความลำบากหรือความไม่สะดวกต่างๆ ก็ยิ่งคิดจะไม่กลับไปชนบทมากขึ้น จึงใช้โอกาสที่ตนได้เข้ามาศึกษาต่อในเมือง หางานทำแทนที่จะกลับไปพัฒนาถิ่นเดิมของตนให้เจริญขึ้น ความคิดที่ว่านักศึกษากลุ่มนี้ควรจะรักถิ่นกำเนิด ยังไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแต่เพียงเล็กน้อย ไม่เข้มข้นพอที่จะจูงใจให้ออกไปทำงานในชนบทได้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าวิทยาลัยครูตลอดจนครอบครัวไม่ได้ปลูกฝังค่านิยม และทัศนคติให้เกิดความผูกพันกับถิ่นกำเนิด จึงทำให้ชนบทขาดผู้นำในการพัฒนาที่สำคัญไป ทำให้ชนบทมีการพัฒนาได้ช้ามาก

อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในเมืองและในชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดระดับของความผูกพันระหว่างคนสองกลุ่มที่ต่างกันไป ดังที่ Wirth (Wirth 1938:10-18 อ้างใน สุรัตน์ ชุ่มจิตต์ 2538:13) ยังได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชีวิตในเมืองและชีวิตในชนบท จุดประสงค์ก็เพื่อจะได้เข้าใจ “วิถีชีวิตในเมือง” ได้ลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้น คือ

1. ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้คนในเมืองจะต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับชาวชนบท
2. ความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนในเมืองส่วนใหญ่จะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีส่วนตัว มีความผิวเผิน ชั่วครั้งชั่วคราว และเป็นความสัมพันธ์เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ผู้คนมีความสัมพันธ์กับคนอื่นก็เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้ตนเองบรรลุเป้าหมาย ผู้คนที่ไม่มีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกันในทางด้านอารมณ์ ทำให้เกิดการแข่งขัน ส่วนผู้คนในชนบทจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีสัจธาตุญาณของความร่วมมือกัน
3. เมื่อเทียบกับชาวชนบทแล้ว ผู้คนที่อยู่ในเมืองมักเป็นสมาชิกของหลายๆ กลุ่ม จึงทำให้ผู้คนขาดจิตสำนึกที่จะจงรักภักดีต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ผู้คนจะมีการปฏิสังสรรค์ทางสังคมคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นมากกว่า
4. ประชากรในเมืองจะมีความหนาแน่นมากกว่าประชากรในชนบท ทำให้เกิดการแบ่งแรงงานขึ้นในเมือง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา สถาบันราชภัฏ-บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความตั้งใจในการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้เป็น นักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ ปีการศึกษา 2545 มีประชากรเป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 1090 คน แยกตามโปรแกรมการศึกษา ดังนี้

คณะครุศาสตร์	จำนวน 299 คน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	จำนวน 160 คน
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	จำนวน 329 คน
คณะวิทยาการจัดการ	จำนวน 302 คน

การสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic random sampling) มีขั้นตอนดังนี้

1. คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยใช้สูตรของ ยามาเน่ จากจำนวนประชากร 1090 คน เมื่อกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่าง 293 คน (เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 300 คน) (Taro Yamane : 580-581 อ้างใน วิเชียร เกตุสิงห์ 2537:27) ดังสูตร

$$n = \frac{N}{(1 + N(e)^2)}$$

เมื่อ n = คือ จำนวนตัวอย่าง หรือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = คือ จำนวนหน่วยทั้งหมด หรือขนาดของประชากร
ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มี 853 คน

e = คือ ค่าความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับให้เกิดได้
มีค่าเท่ากับ 0.05

แทนค่า

$$n = \frac{1,090}{1 + 1,090 (.05)^2}$$

$n = 292.6 = 293$ คน (เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน $n = 300$ คน)

2. สุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบดังนี้

2.1 คำนวณสัดส่วนนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 เพื่อสุ่มตัวอย่างนักศึกษาจำนวน 300 คน แยกตามโปรแกรมการศึกษา ดังนี้

โปรแกรม	ประชากร	สุ่มตัวอย่าง
คณะครุศาสตร์	299 คน	87 คน
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	160 คน	85 คน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	329 คน	83 คน
คณะวิทยาการจัดการ	302 คน	45 คน
รวม	1090 คน	300 คน

2.2 สุ่มตัวอย่างนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 โดยนำรายชื่อศึกษามาเรียงตามรหัสนักศึกษา ผู้วิจัยใช้สุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ คือ

2.2.1 คำนวณหาช่วงที่จะเลือกสมาชิก โดยเอาจำนวนประชากร = 1090 คนหารด้วยจำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะเลือก = 300 คน $= \frac{1090}{300}$ ช่วงที่จะกำหนดสมาชิก = $3.6 = 4$ โดยประมาณ

2.2.2 เลือกสมาชิกกลุ่มตัวอย่างคนแรก โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการจับสลากตามรหัสนักศึกษา ทั้งนี้จะคัดเลือกเฉพาะนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น หากจับสลากขึ้นมาแล้วพบว่านักศึกษามีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จะเลือกนักศึกษารหัสถัดไป และเลือกสมาชิกกลุ่มตัวอย่างคนต่อไป โดยการนำเอา 4 บวกกับสมาชิกคนแรกและคนต่อไป จนได้สมาชิกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา

ตอนที่ 2 แบบวัดระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา

ตอนที่ 3 แบบวัดระดับความคาดหวังโอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน และโอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ

ตอนที่ 4 แบบวัดระดับเหตุผลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา

ลักษณะของเครื่องมือประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา คือ ชั้นปีการศึกษา โปรแกรมการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ภูมิลำเนาเดิม ความสามารถพิเศษ

ส่วนที่ 2 แบบวัดระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งกำหนดระดับคะแนนดังนี้

ระดับความตั้งใจ	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
กลับแน่	5	1
ค่อนข้างแน่	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่กลับ	2	4
ไม่กลับแน่	1	5

ส่วนที่ 3 แบบวัดระดับความคาดหวังโอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ และระดับความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งกำหนดระดับคะแนนดังนี้

ระดับความคาดหวัง	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
น้อย	2	4
น้อยมาก	1	5

ส่วนที่ 4 แบบวัดระดับเหตุผลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งกำหนดระดับคะแนนดังนี้

ระดับการตัดสินใจ	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
กลับแน่	5	1
ค่อนข้างแน่	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
โอการน้อยมาก	2	4
ไม่กลับแน่	1	5

เกณฑ์ในการวัดผล

คะแนนสะสม ระดับ ต่ำกว่า 2.00 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับน้อย
 ระดับ 2.00-2.49 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับปานกลาง
 ระดับ 2.50-2.99 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับค่อนข้างดี
 ระดับ 3.00-4.00 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับสูง

ความสามารถพิเศษ ระดับ 1.00 – 2.00 ความสามารถพิเศษน้อย
 ระดับ 2.01 - 3.00 ความสามารถพิเศษปานกลาง
 ระดับ 3.01 - 4.00 ความสามารถพิเศษอยู่ในเกณฑ์ดี

ความคาดหวังของปัจจัย 1.00 – 2.33 ระดับความคาดหวังต่ำ
 3.68 – 5.00 ระดับความคาดหวังสูง
 2.34 - 3.67 ระดับความคาดหวังปานกลาง

ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา
 3.68 – 5.00 ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาสูง
 2.34 - 3.67 ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนাপานกลาง
 1.00 – 2.33 ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) และความเชื่อมั่นของเครื่องมือตรงตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity)

ผู้ศึกษา นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองจากการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จำนวน 3 ท่าน

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach อ้างใน เพ็ญแข แสงแก้ว 2541:116) ดังสูตร

$$\alpha = \frac{N}{N - 1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_T^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด
 $\sum S_i^2$ = ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนที่วัดได้จากแต่ละข้อ
 S_T^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนจากข้อคำถามทุกข้อ
 N = จำนวนข้อคำถามหรือจำนวนรายการทั้งหมดที่ใช้วัด

$$\alpha = .9010$$

ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงเท่ากับ .9010

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน โดยลำดับขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือ ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณบดีวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถึงอาจารย์ประจำวิชาของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการให้ข้อมูลที่เป็นจริงและรักษาสีตของนักเรียนโดยการไม่เปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคล
3. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้ตอบ
4. ตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามของนักศึกษาที่ตอบครบทุกหน้าและทุกข้อ
5. นำแบบสอบถามที่มีคุณภาพครบถ้วนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 ฉบับ มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลตามจำนวนที่กำหนดจัดทำคู่มือลงรหัสเก็บรวบรวม และลงรหัสแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC+ ดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับความคาดหวังของนักศึกษาจำแนกตามปัจจัยและระดับความตั้งใจย้ายถิ่น กลับภูมิลำเนา ใช้ สถิติ ร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ยเลขคณิต
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจในการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนากับตัวแปร โดย การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ (Correlation และ Regression Linear)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา กรณีศึกษานักศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา และศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 300 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยตารางประกอบการบรรยายตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้แก่ สาขา ภูมิลำเนาเดิม คະแนนสะสม และความสามารถพิเศษ โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถพิเศษ และนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคาดหวังของนักศึกษาจำแนกตามปัจจัย ได้แก่ คະแนนสะสม ความสามารถพิเศษ โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา โอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ โดยการแจกแจงค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนของปัจจัย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยการแจกแจงค่าเฉลี่ยของระดับความตั้งใจ

ตอนที่ 4 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยการหาระดับความสัมพันธ์ และพยากรณ์ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาด้วยสมการถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา คือ สาขา ภูมิภาคเดิม อำเภอ คะแนนสะสม โดยแจกแจงเป็นความถี่ และร้อยละ ดังตาราง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสาขา ภูมิภาคเดิม อำเภอ คะแนนสะสม

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	ความถี่	ร้อยละ
-----สาขา		
ครุศาสตร์	87	29.0
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	45	15.0
มนุษยศาสตร์และเทคโนโลยี	85	28.3
วิทยาการจัดการ	83	27.7
รวม	300	100
ภูมิภาคเดิม		
ภาคกลาง	154	51.3
ภาคตะวันตก	15	5.0
ภาคตะวันออก	11	3.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	64	21.3
ภาคใต้	51	17.0
ภาคเหนือ	5	1.7
รวม	300	100
อำเภอ		
อำเภอเมือง	87	29
นอกเขตอำเภอเมือง	213	71
รวม	300	100

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	ความถี่	ร้อยละ
		คะแนนสะสม
ต่ำกว่า 2.00	7	2.3
2.00-2.49	110	36.7
2.50-2.99	124	41.3
3.00-4.00	59	19.7
รวม	300	100

จากตาราง แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 300 คน ประกอบไปด้วย นักศึกษาจาก สาขา ครุศาสตร์ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 29.0 สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 และจาก สาขาวิทยาการจัดการ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7

ด้านภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มาจากภาคกลางมากที่สุด จำนวน 154 คน คิดเป็น ร้อยละ 51.3 รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 จากภาคใต้ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ภาคตะวันตก จำนวน 15 คน คิดเป็น ร้อยละ 5.0 จากภาคตะวันออก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 และจากภาคเหนือ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำเภอ เมือง คือมีจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 71.0 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 29.0

ด้านคะแนนสะสมของนักศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงคะแนนสะสม 2.50-2.99 คือมีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาอยู่ในช่วงคะแนนสะสม 2.00-2.49 จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 ช่วงคะแนนสะสม 3.00-4.00 มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 19.7 และช่วงคะแนนสะสมต่ำกว่า 2.00 มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ตามลำดับ ดังแสดงใน ตารางที่ 3

2) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา คือ ประเด็นความสามารถ โดยแจกแจงเป็นค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถพิเศษ ดังตาราง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถพิเศษของนักศึกษา

ความสามารถพิเศษ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ภาษาอังกฤษ			
- พูด	2.46	0.57	ระดับปานกลาง
- อ่าน	2.65	0.59	ระดับปานกลาง
- เขียน	2.54	0.56	ระดับปานกลาง
ภาษาอื่น			
- พูด	1.80	0.80	ระดับน้อย
- อ่าน	1.78	0.84	ระดับน้อย
- เขียน	1.73	0.79	ระดับน้อย
คอมพิวเตอร์			
- การใช้งานพื้นฐาน	2.79	0.56	ระดับปานกลาง
- การใช้งานอินเทอร์เน็ต	2.77	0.63	ระดับปานกลาง
- การใช้งานเฉพาะด้าน	2.35	0.70	ระดับปานกลาง
- ออกแบบเว็บไซต์/พัฒนาโปรแกรม	1.68	0.66	ระดับน้อย
- ซ่อมบำรุงเครื่อง/แก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าได้	1.59	0.70	ระดับน้อย
ความสามารถทางการแสดงออก	2.41	0.78	ระดับปานกลาง
ความสามารถทางด้านกีฬา	2.33	1.02	ระดับปานกลาง
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	2.42	0.84	ระดับปานกลาง
รวม	2.23	0.40	ระดับปานกลาง

จากตาราง พบว่า

1. นักศึกษามีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษพูด, อ่าน และเขียน ในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.46, 2.65 และ 2.54 ตามลำดับ
2. นักศึกษามีความสามารถพิเศษด้านภาษาอื่นๆ พูด, อ่าน และเขียน ในระดับน้อย คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.80, 1.78 และ 1.73 ตามลำดับ
3. นักศึกษามีความสามารถพิเศษด้านคอมพิวเตอร์การใช้งานพื้นฐาน, การใช้งานอินเทอร์เน็ต และการใช้งานเฉพาะด้าน 2.79, 2.77 และ 2.35 ตามลำดับ และนักศึกษามีความสามารถพิเศษด้านคอมพิวเตอร์ออกแบบเว็บไซต์/พัฒนาโปรแกรม และซ่อมบำรุงเครื่อง/แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ในระดับน้อย คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.68 และ 1.59 ตามลำดับ

4. นักศึกษามีความสามารถทางการแสดงออกในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.41
5. นักศึกษามีความสามารถทางด้านกีฬาในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.33
6. นักศึกษามีความสามารถในการเป็นผู้นำในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.42

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคาดหวังของนักศึกษาจำแนกตามปัจจัย
 ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของระดับความคาดหวังของปัจจัยที่ศึกษา

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย ⁻ (X)	S.D.	การแปลผล
1. คະແນສະສມ	2.78	2.78	ระดับปานกลาง
2. ความสามารถพิเศษ	2.23	0.40	ระดับปานกลาง
3. โอกาสในการประกอบอาชีพใน ภูมิลำเนา	3.19	0.56	ระดับปานกลาง
4. ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจใน ภูมิลำเนา	3.15	0.47	ระดับปานกลาง
5. โอกาสการได้รับการยอมรับ สถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา	3.40	0.51	ระดับปานกลาง
6. ความผูกพันต่อครอบครัวและ ชุมชน	3.86	0.55	ระดับสูง
7. โอกาสทางการศึกษาต่อใน กรุงเทพฯ	3.38	0.52	ระดับสูง

ซึ่งแสดงผลดังต่อไปนี้

- 1) นักศึกษามีคะแนนสะสมอยู่ในระดับปานกลาง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.78
- 2) นักศึกษามีความสามารถพิเศษอยู่ในระดับปานกลาง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.23
- 3) นักศึกษามีระดับความคาดหวังโอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนาอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.19
- 4) นักศึกษามีระดับความคาดหวังระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนาอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.15
- 5) นักศึกษามีระดับความคาดหวังโอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนาอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.40

6) นักศึกษามีระดับความความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน อยู่ในระดับสูง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.87

7) นักศึกษามีระดับความคาดหวังโอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ อยู่ในระดับปานกลาง คือ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.38

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยของระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา

ประเด็นบทความตั้งใจ	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	การแปลผล
1. ก่อนที่จะเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ตั้งใจว่าหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว จะกลับภูมิลำเนา	3.38	0.99	ระดับปานกลาง
2. เมื่อเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ แล้ว ระยะเวลา 3 ปี ผ่านไป ตั้งใจว่าหลัง สำเร็จการศึกษาแล้ว จะกลับภูมิลำเนา	3.67	0.90	ระดับปานกลาง
3. ปัจจุบันตั้งใจว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะกลับภูมิลำเนา	3.76	0.96	ระดับสูง
4. สภาพความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ยังคงทำให้ตั้งใจจะกลับภูมิลำเนา	3.85	0.92	ระดับสูง
หลังจากสำเร็จการศึกษา	3.78	0.85	ระดับสูง
รวม			

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา โดยแบ่งระดับช่วงคะแนน ดังนี้

1) แสดงระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาก่อนที่จะเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ว่าหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว จะกลับภูมิลำเนา มีระดับความตั้งใจอยู่ในระดับปานกลาง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.38

2) แสดงระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาเมื่อเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ แล้ว ระยะเวลา 3 ปี ผ่านไป ว่าหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว จะกลับภูมิลำเนา มีระดับความตั้งใจอยู่ในระดับปานกลาง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67

3) แสดงระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาในปัจจุบัน ว่าหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว จะกลับภูมิลำเนาในระดับความตั้งใจอยู่ในระดับสูง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.76

4) แสดงระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาถึงสภาพความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ยังคงทำให้มีระดับความตั้งใจจะกลับภูมิลำเนาอยู่ในระดับสูง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.85

5) ค่าเฉลี่ยของระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาหลังสำเร็จการศึกษา มีระดับความตั้งใจสูง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.79

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา

ตัวแปรหุ่น ตั้งไว้ ดังนี้

Y = ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา

(X₁) = ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

(X₂) = ความสามารถพิเศษ

(X₃) = โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา

(X₄) = ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา

(X₅) = โอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา

(X₆) = ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน

(X₇) = โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา

Y	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(X ₅)	(X ₆)	(X ₇)
	0.067	-.011	0.379**	0.497**	0.259**	0.437**	-0.206**

ที่ระดับนัยสำคัญ .001

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) พบว่า

(X₁) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

(X₂) ความสามารถพิเศษ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

(X₃) โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.379$, $P < 0.01$)

(X₄) ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.497$, $P < 0.01$)

(X₅) โอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.259$, $P < 0.01$)

(X₆) ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.437$, $P < 0.01$)

(X₇) โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.206$, $P < 0.01$)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา จะพบว่าตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และความสามารถพิเศษ ซึ่งตัวแปรดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สรุปปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้แก่ ตัวแปร โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา โอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน และโอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ซึ่งจะนำตัวแปรดังกล่าวมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในสมการถดถอยพหุคูณ ต่อไป

ตารางที่ 6 จากผลลัพธ์ที่ได้ สามารถนำมาวิเคราะห์ถดถอยพหุสำหรับนำมาสร้างพยากรณ์ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ตารางก่อนปรับ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b_i)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่แปรค่า (B_i)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ (SE.B)	ค่าสถิติ t	ค่านัยสำคัญ (Sig)
1. โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา (X ₃)	0.086	0.057	0.109	0.787	0.432
2. ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา (X ₄)	0.603	0.337	0.126	4.771	.000
3. โอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา (X ₅)	0.0582	0.035	0.088	0.664	0.507
4. ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน (X ₆)	0.474	0.311	0.077	6.150	.000
	-0.381	-0.235	0.079	-4.814	.000

5. โอกาสทางการศึกษา ต่อในกรุงเทพฯ (X ₇) ค่าคงที่	0.860	-	0.424	2.031	0.043
--	-------	---	-------	-------	-------

$$R = 0.618 \quad R^2 = 0.382 \quad R^2_{adj} = 0.372$$

$$\text{Standard error of estimate} = 0.6687 \quad F = 36.372 \quad \text{Sig} = 0.000$$

จากตาราง 7 จะเห็นว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร คือ โอกาสในการประกอบอาชีพใน
ภูมิลำเนา ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา โอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมใน
ภูมิลำเนา ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ มีตัวแปร จำนวน
3 ตัว คือ ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน โอกาสทางการ
ศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา

ตารางที่ 7 วิเคราะห์ถดถอยพหุสำหรับนำมาสร้างพยากรณ์ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ตาราง
ปรับปรุง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b _i)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ที่แปรค่า (B _I)	ความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน ของ (SE.B)	ค่าสถิติ t	ค่านัยสำคัญ (Sig)
1. โอกาสทางการศึกษา ต่อ	-0.353	-4.739	0.75	-	.000
ในกรุงเทพฯ(X ₇)	0.497	6.722	0.74	4.739	.000
2. ความผูกพันต่อ ครอบครัวและชุมชน (X ₆)	0.694	8.010	0.87	6.722	.000
3. ระดับรายได้ที่น่าพึง พอใจในภูมิลำเนา (X ₄) ค่าคงที่	0.867	2.127	0.407	8.010	.000
				2.127	.034

$$R = 0.616 \quad R^2 = 0.380 \quad R^2_{adj} = 0.373$$

$$\text{Standard error of estimate} = 0.6677 \quad F = 60.393 \quad \text{Sig} = 0.000$$

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคุณได้สมการพยากรณ์ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ดังนี้
ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา

$$y = 2.127 + 0.694(X_4) + 0.497(X_6) - 0.353(X_7)$$

ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว สามารถอธิบายความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ได้ร้อยละ 38.0

สรุปได้ว่า จากสมมติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้ว่า ตัวแปร 3 ตัวต่อไปนี้ คือ (X_1) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (X_2) ความสามารถพิเศษ (X_7) โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา

มีตัวแปร ทั้งสิ้นจำนวน 1 ตัวที่ยอมรับสมมติฐาน คือ (X_7) โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ

สมมติฐาน ข้อ 3 ที่ตั้งไว้ว่า ตัวแปร 4 ตัวต่อไปนี้ คือ (X_3) โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา (X_4) ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา (X_5) โอกาสการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา (X_6) ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา

มีตัวแปร ทั้งสิ้นจำนวน 2 ตัวที่ยอมรับสมมติฐาน คือ (X_4) ระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา และ(X_6) ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. ศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ของนักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากสาขา ครุศาสตร์ จำนวน 87 คน สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 85 คน สาขาวิทยาการจัดการ จำนวน 83 คน และสาขา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) ระหว่าง 1 กรกฎาคม – 31 กรกฎาคม 2545

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมี 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามตัวแปรที่ศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา จำนวน 4 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ กลับแน่ ค่อนข้างแน่ ไม่แน่ใจ ไม่กลับ ไม่กลับแน่

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดระดับความคาดหวังของปัจจัยที่ศึกษา จำนวน 27 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดระดับเหตุผลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ กลับแน่ ค่อนข้างแน่ ไม่แน่ใจ ไม่กลับ ไม่กลับแน่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากอาจารย์ประจำวิชา ที่สอนนักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2545 ในการขออนุญาตเก็บข้อมูลนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างช่วง ก่อนหรือหลังจากชั่วโมงสอน และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม-31 กรกฎาคม 2545 จำนวน 300 คน เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว นำมาตรวจสอบความ สมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Science/Personal Computer Plus) โดยดำเนินการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา โดยการแจกแจงความถี่ คิดเป็นร้อยละ แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคาดหวังของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยที่ศึกษา โดยการแจกแจง คะแนนเฉลี่ย แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา โดยการแจกแจงคะแนนเฉลี่ย แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษากับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ของนักศึกษา โดยการหาระดับความสัมพันธ์ และหาสมการพยากรณ์ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ของนักศึกษา

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ภูมิลำเนาเดิม ภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษามาจากภาคกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 21.3 และเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่นอกเขตอำเภอเมือง มากกว่าผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมือง คือเป็นผู้ที่อยู่นอกเขตอำเภอเมือง ร้อยละ 71.00

คะแนนสะสม คะแนนสะสมของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงคะแนนสะสมระหว่าง 2.50-2.99 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาคือ อยู่ในช่วง คะแนนสะสมระหว่าง 2.00-2.49 คิดเป็นร้อยละ 36.7

ความสามารถพิเศษ ความสามารถพิเศษของนักศึกษา ซึ่งแยกออกเป็นประเด็นความสามารถดังต่อไปนี้ ความสามารถในการพูด-อ่าน-เขียน ภาษาอังกฤษ ความสามารถในการพูด-อ่าน-เขียน ภาษาอื่นๆ ทักษะในการใช้งานคอมพิวเตอร์ ความสามารถในการแสดงออก ความสามารถด้านกีฬา และความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งความสามารถพิเศษของนักศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง คือได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.23

2. ระดับความคาดหวังของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

นักศึกษาคาดหวังโอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.188 คาดหวังระดับรายได้ที่น่าพึงพอใจในภูมิลำเนา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.15 คาดหวังโอกาสได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 มีความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 3.87 และมีความคาดหวังทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.38

3. ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษา ของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

นักศึกษามีความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษา อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.78 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา

ปัจจัยโอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและปัจจัยความสามารถพิเศษ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา และปัจจัยความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยโอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา ปัจจัยการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนาไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้วิจัยนำผลการศึกษาค้นคว้ามาอภิปรายในประเด็นที่สำคัญและตามสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาต่ำ

ผลการศึกษครั้งนี้พบว่า นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาสูง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ผลการศึกษครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทศนีย์ เพชรจรัส (2525: 137) ที่พบว่า นักศึกษาคาดหวังจะกลับไปประกอบอาชีพในภูมิลำเนาของตนมีอัตราส่วนสูง คือ คิดเป็นร้อยละ 53.3 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด และผลการศึกษาของ ญัฐจิรา รุจิระการโชติกุล ที่พบว่า ประชาชนชุมชนแออัดจำนวนมากคือร้อยละ 78.8 ที่ตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม เพราะประชากรในชุมชนแออัดในกรุงเทพฯ มีความผูกพันกับครอบครัวในภูมิลำเนาเดิมของตนมาก จึงมีแนวโน้มที่จะกลับภูมิลำเนาเดิมสูง แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ชมกฤษ บุษยเนตร (2535:66) ที่พบว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2531 ร้อยละ 27.1 ที่ตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมหลังสำเร็จการศึกษา

ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า ผลการศึกษของผู้วิจัยได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการย้ายถิ่นแบบ “วกกลับ” ซึ่ง Beale (Beale 1975:6 อ้างใน ประชา ตั้งควัฒนา 2536:27) พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นตัวดึงดูดและผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง สาเหตุสำคัญได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น ภาวะการว่างงาน การมีตำแหน่งที่มากกว่าในเขตเมือง การมีโอกาสดำรงงานมากกว่า ซึ่งเมื่ออธิบายถึงเหตุที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นแบบ “วกกลับ” ได้เช่นเดียวกัน ในขณะที่ประเทศไทยได้รับผลจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบให้สภาวะการณ์ของประเทศเปลี่ยนแปลงไป เกิดการว่างงานในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ และเกิดการคืนถิ่นของแรงงานเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดความไม่มั่นใจว่าจะสามารถหางานในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังไม่เสถียรภาพ การกลับสู่ภูมิลำเนาจึงเป็นอีกทางเลือกที่ดีกว่า

อีกทั้งจากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความผูกพันกับครอบครัวและชุมชนสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อพื้นที่ของผู้ย้ายถิ่น (Davenzo and Morrison 1983:447-453 อ้างใน ญัฐจิรา รุจิระการโชติกุล 2538:28) โดยอธิบายว่า เมื่อผู้ย้ายถิ่นคิดจะย้ายถิ่นอีกครั้ง ผู้ย้ายถิ่นมักจะพิจารณาท้องถิ่นเดิมที่ตนเคยอาศัยอยู่มาก่อนเป็นแหล่งสุดท้ายของการย้ายถิ่นครั้งใหม่ เพราะ ผู้ย้ายถิ่นมีความผูกพันกับท้องถิ่นเดิม และญาติพี่น้อง และการเป็นที่

ยอมรับของคนในพื้นที่ ซึ่งหากผู้ย้ายถิ่นมีความผูกพันกับท้องถิ่นเดิมมาก ก็จะมีโอกาสที่จะย้ายถิ่นกลับท้องถิ่นเดิมมาก

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา ได้แก่

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

4.2 ความสามารถพิเศษ

4.3 โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2.1 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา ทองทรง (2531:153) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับความปรารถนาที่จะย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของนักศึกษาวิทยาลัยครูปีสุดท้าย สังกัดสท วิทยาลัยอีสานใต้ และผลการศึกษา ของธีระพร พิไลวงศ์ (2543:117) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันราชภัฏเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกประกอบอาชีพ ภายใต้ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และได้ผลสอดคล้องกับ อรอนงค์ แจ่มผล (2525:69) ศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักศึกษา และผลการศึกษาของ สุมาลี จุลจิม (2540:124) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับ เพอร์ucci (Perucci 1970:451-463 อ้างใน หิรัญ ลิ้มสุวรรณ 2533:28) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่มีต่อการย้ายถิ่นอันเกี่ยวกับความต้องการเลื่อนอาชีพ พบว่า ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีการย้ายถิ่นมากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า เมื่อเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาสูงมากขึ้น เนื่องจากปัญหาการว่างงานและคนตกงานในเมืองใหญ่ การกลับไปสู่ภูมิลำเนา ก็อาจไม่แน่ใจว่าจะได้อาชีพในภูมิลำเนา แต่การกลับ ภูมิลำเนายังมีโอกาสในการได้งาน หรือสร้างงานในท้องถิ่นของตนได้ง่ายกว่า ผลการศึกษาจึงพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษา

ความสามารถพิเศษ

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความสามารถพิเศษไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2.2 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุกัญญา ทองทรง (2531:153) พบว่า ความสามารถพิเศษไม่มีความสัมพันธ์กับความปรารถนาที่จะย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของของนักศึกษาวิทยาลัยครูปีสุดท้าย สังกัดสททวิทยาลัยอีสานใต้ และผลการศึกษาของ อีระพร พิไลวงศ์ (อีระพร พิไลวงศ์ 2543:119) พบว่า ความสามารถพิเศษของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันราชภัฏเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกประกอบอาชีพ ภายใต้ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

อธิบายได้ว่า จากผลการศึกษาครั้งนี้ อาจเป็นเพราะคะแนนความสามารถพิเศษของนักศึกษาในด้านต่างๆ ที่นอกเหนือจากในหลักสูตร เช่น การใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาอื่นๆ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ความสามารถทางการแสดงออก ความสามารถด้านกีฬา และความสามารถในการเป็นผู้นำของนักศึกษา อยู่ในระดับที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ไม่สูงมากนัก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.23 จากเกณฑ์การวัด 4 ระดับ อาจทำให้นักศึกษาไม่มั่นใจว่า ระดับความสามารถของตนจะสามารถหางานในกรุงเทพฯ หรือในภูมิลำเนาของตนได้ จึงทำให้ผลการวิจัยพบว่าความสามารถพิเศษไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม และจากรายงานติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จากสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีการศึกษา 2543-2544 (สำนักวิจัยและบริการวิชาการ:2545) พบว่า ปัญหาที่บัณฑิตพบในการไปสมัครงาน คือ การขาดคุณสมบัติเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่จบ เช่น ภาษา คอมพิวเตอร์ ฯลฯ จำนวน 412 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 ก่อรกับ ภาวะการว่างงาน การตกงาน ที่เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทำให้ภาวะการแข่งขันของตลาดแรงงานสูงขึ้นมาก การที่นายจ้างจะคัดเลือกบุคลากรที่มีประสบการณ์สูงเป็นอันดับแรก รวมถึงผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะตัว รวมถึงคุณสมบัติอื่นๆ ย่อมจะส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจให้แก่ นักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาที่ยังขาดประสบการณ์ว่าความสามารถของตนที่มีจะสามารถหางานในกรุงเทพฯ หรือในภูมิลำเนาของตนได้

โอกาสการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า โอกาสการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์ทางลบต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.3 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ซูซาน (SuSan Mowat 1977) พบว่า สาเหตุของการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพฯ ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูง มักจะย้ายถิ่นเพื่อให้มีโอกาสในการศึกษาสูงขึ้น จะเห็นได้ว่า การที่นักศึกษาสร้างโอกาสให้ตัวเองมีการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพทางการศึกษาสูงขึ้น เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดแรงงาน ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้งานในกรุงเทพฯ สูง ทำให้ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาลดลงไปด้วย

สมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษา ได้แก่

- 3.1 โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา
- 3.2 ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา
- 3.3 การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา
- 3.4 ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน

โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า โอกาสในการประกอบอาชีพในภูมิลำเนา ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3.1 ไม่สอดคล้องกับคำกล่าวของ ชมพูนุช บุญเนตร (2535:32) ที่กล่าวว่า “หากบุคคลมีโอกาสที่จะพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมตามความมุ่งหวัง และประกอบอาชีพที่มีเกียรติและรายได้ค่อนข้างดีแล้ว บุคคลย่อมไม่ละทิ้งถิ่นกำเนิดหรือท้องถิ่นที่อาศัยนั้นไป”

ผลการศึกษาครั้งนี้อธิบายได้ว่า เมื่อเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ แรงงานจำนวนมากถูกให้ออกจากงานและกลับไปในชนบท รวมถึงบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจำนวนมากในแต่ละปี ทว่าในภาคเกษตรกรรมในชนบท ก็ไม่สามารถรองรับผู้ที่กลับไป ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่หดตัวลง ทั้งในภาคอุตสาหกรรม ก่อสร้าง และบริการ ทำให้มีคนว่างงานจำนวนมาก โดยอัตราการว่างงานในช่วงหลังจากเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ (พ.ศ.2542-2543) มีจำนวนคนว่างงานประมาณ 1.4 ล้านคน (สมาคมนักประชากรไทย :2543) และผลการศึกษาของ พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ และคณะ (2541:272-273) พบว่า มีผู้ว่างงานและย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมสูงถึงร้อยละ 47.6 โดยร้อยละ 28.1 ว่างงานและย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม เนื่องจากบริษัทปลดคนงานออก จากเหตุผลดังกล่าว มีผลให้เกิดความไม่มั่นใจต่อนักศึกษาว่าเมื่อกลับภูมิลำเนาแล้วจะมีแหล่งงานรองรับ รวมถึงค่านิยมของผู้ปกครองและตัวนักศึกษาเองที่ต้องการทำงานในหน่วยงานที่ให้ผลตอบแทนรายเดือน ไม่ได้คิดจะกลับไปสร้างงานหรือพัฒนาอาชีพในชุมชนท้องถิ่น (จงกลณี ชูติมาเทวินทร์ :2533) ทำให้มองข้ามโอกาสการประกอบอาชีพของตนเองในภูมิลำเนาว่าในท้องถิ่นไม่มีโอกาสที่จะสร้างอาชีพให้ตนได้

ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ระดับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตาม

สมมติฐานข้อที่ 3.2 ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองความคาดหวังในรายได้ของการย้ายถิ่นของ Torado (Torado 1994 อ้างใน ธนกร จาตะวงษ์ 2540:17) กล่าวว่า ในกระบวนการตัดสินใจในการย้ายถิ่นนั้น ผู้ที่จะทำการย้ายถิ่นจะทำการเปรียบเทียบระหว่างระดับรายได้ในชนบทและในเมือง หากมีผลตอบแทนที่คุ้มค่าก็จะมี การตัดสินใจย้ายถิ่นเกิดขึ้น รวมถึง ทฤษฎีการเร้า (cur-stimulus theory) ที่ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2523:39) ได้สรุปไว้ว่าความคาดหวังจะได้รับสิ่งที่ดีกว่าพื้นฐานของตน มีส่วนก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรม

จะเห็นได้ว่า ระดับรายได้ที่น่าพอใจในเป็นการคาดหวังจะได้รับรายได้ที่น่าพึงพอใจจากการทำงานในภูมิลำเนา ซึ่งเมื่อนักศึกษาคาดหวังจะได้รับรายได้ที่น่าพอใจในภูมิลำเนาสูงจะส่งผลให้นักศึกษามีความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาสูงตามไปด้วย

การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคมในภูมิลำเนา ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3.3

ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาอาจจะมี ความมุ่งมั่นที่จะสนองตอบความต้องการพื้นฐานด้านวัตถุเป็นอันดับแรก เช่น การมุ่งหางานทำ เพื่อมีรายได้ที่สามารถเกื้อหนุนปัจจัยพื้นฐานให้ตนเองและครอบครัวก่อน ตามลำดับขั้นทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow 1974 อ้างใน ฉวีวรรณ จันทร์รัตน์ 2540:73) ที่ระบุว่าบุคคลจะมีความต้องการจากระดับพื้นฐานมากที่สุดไปยังระดับสูงสุด ดังสมมติฐานว่า ความต้องการของบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเขาดังนั้น และความต้องการของบุคคลจะถูกเรียงลำดับตามความสำคัญหรือเป็นลำดับขั้นจากความต้องการพื้นฐานไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน รวมถึงการที่บุคคลจะก้าวสู่ความต้องการระดับต่อไป เมื่อความต้องการระดับต่ำลงมาถูกตอบสนองอย่างดีแล้วเท่านั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ สิ่งจูงใจด้านปัจจัยพื้นฐาน เช่น รายได้ที่น่าพอใจและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นสิ่งที่นักศึกษาให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก รวมถึงการที่นักศึกษาเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต มากกว่าการได้รับการยอมรับสถานภาพทางสังคม

ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3.4 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐจิรา รุจิระการโชติกุล (2538:64) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของประชากรชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชากร ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.8) มีความตั้งใจจะย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา เนื่องจากมี

ความผูกพันกับภูมิลำเนาเดิมสูง และผลการศึกษาของ ชมภูณูช บุญเนตร (ชมภูณูช บุญเนตร 2535:67) ที่ศึกษานักศึกษาปีสุดท้ายของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2531 พบว่า ความผูกพันต่อครอบครัวและชุมชนมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่น หากแต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชมภูณูช บุญเนตร ในส่วนที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.67) มีความผูกพันกับ ครอบครัวและภูมิลำเนาค่อนข้างต่ำ และผลการศึกษาของ อารี เพชรผุด (อารี เพชรผุด 2527:45-87) ที่พบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มี ภูมิลำเนาในชนบทมีความรู้สึกรักหรือผูกพันกับถิ่นกำเนิดของตนน้อย แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีระดับความผูกพันต่อครอบครัว และชุมชนสูง

ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวล้ำทันสมัย เข้ามามีบทบาทในการเป็น สื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวและในชุมชน กับผู้ย้ายถิ่น ให้สานความสัมพันธ์ให้ ผูกพันระหว่างกันได้ง่ายยิ่งขึ้นกว่าสมัยก่อน ความถี่จากการรับสารของคนในครอบครัวและชุมชน ทำให้ผู้ย้ายถิ่นยังคงระลึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและชุมชนนั้นๆ สูง ทำให้นักศึกษามี ความผูกพันกับครอบครัวและชุมชนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความสามารถพิเศษของนักศึกษายังอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สูงมากนัก ซึ่งจะมีผลอย่างยิ่ง เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้วก้าวเข้าสู่ภาวะการแข่งขันในตลาดแรงงาน หากได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาในการเสริมสร้างกิจกรรมพิเศษที่ช่วย ส่งเสริม ประสิทธิภาพ และความสามารถพิเศษด้านต่างๆ ของนักศึกษาให้มีเพิ่มมากขึ้น จะเป็นการ สร้างโอกาสให้นักศึกษามีความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดแรงงาน รวมถึงเป็นการ พัฒนา ศักยภาพของนักศึกษาที่กำลังจะเป็นกำลังสำคัญในการกลับสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำประสบการณ์ ความรู้ที่ได้รับไปเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นได้

2. จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล มีระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาสูงขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากกระแสการปลูกฝังจิตสำนึก รักท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชนบทที่บุคคลในวัยหนุ่มสาวจะกลับไปเป็น กำลังในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนเกี่ยวกับการสร้างงาน สร้างรายได้ ตลาดจนการจัดการและการตลาดในชุมชนให้ดี สามารถรองรับการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ของนักศึกษา ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการดึงดูดให้นักศึกษาย้ายถิ่นกลับชุมชนของตนเพิ่มขึ้น

3. จากผลการศึกษาพบว่า โอกาสทางการศึกษาต่อในกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์ทางลบกับ ความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา จะเห็นได้ว่า กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งรองรับผู้ที่ต้องการเข้ามา ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษาจำนวนมาก ทั้งนี้ เมื่อเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ แล้ว

ก็มักจะหาโอกาสขยายโอกาสในการประกอบอาชีพในกรุงเทพฯ ด้วย ทำให้ความตั้งใจจะย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมลดลง ทั้งนี้ ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาต่อเป็นผู้อยู่ในวัยแรงงาน มีความกล้าเสี่ยง มีการศึกษา มีความคิดอ่าน และมีความสามารถในฐานะผู้ผลิตที่ดีกว่าสมาชิกอื่นในครัวเรือนด้วยกัน บุคคลเหล่านี้ จึงถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการพัฒนา รูปแบบการศึกษาในท้องถิ่นให้มีศักยภาพเท่าเทียมกับในกรุงเทพฯ หรือตัวเมืองใหญ่ๆ ทั้งในด้านชื่อเสียงของสถาบันและความหลากหลายของสาขาวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการศึกษาต่อ อีกทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทำให้ลดปริมาณของผู้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี

4. จากการศึกษาพบว่า รายได้ที่น่าพึงพอใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ทำให้ทราบว่า แรงจูงใจหลักของการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา คือแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ หากมีงานหรือโอกาสการสร้างงานที่ให้รายได้เป็นที่น่าพึงพอใจ บุคคลเหล่านี้ย่อมจะกลับไปยังภูมิลำเนาเดิม โดยเฉพาะหากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการสร้างอาชีพ หรือแหล่งอุตสาหกรรมขนาดย่อม ที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม จะเป็นการช่วยรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. หากมีการศึกษาวิจัยในลักษณะนี้อีก ควรจะศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมอีก เพื่อจะได้ปัจจัยหลักที่สามารถอธิบายความผันแปรของความตั้งใจย้ายถิ่นกลับได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาในลักษณะนี้อีก โดยขยายขอบข่ายให้กว้างขวางและครอบคลุมให้มากขึ้น
3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรพิจารณาถึงประเด็นความสามารถพิเศษด้านอื่นๆ ที่สามารถสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถสร้างงานได้เองในภูมิลำเนา หรือความสามารถพิเศษที่เพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานให้ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น
4. ควรมีการติดตามและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นกับพฤติกรรมการย้ายถิ่นของนักศึกษาที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้จะทำให้ได้รับทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับ พฤติกรรมการย้ายถิ่นของนักศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

คำชี้แจง คำถามในแบบสอบถามนี้ เป็นคำถามเพื่อหาความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนา ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นข้อมูลไม่พึงเปิดเผยและไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม จึงขอความร่วมมือตอบตามความเป็นจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยไม่ต้องระบุชื่อและทะเบียนนักศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ท่านเลือก หรือเติมคำลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้

1. ท่านกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นใด

- () ภาคปกติ หลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 1
- () ภาคปกติ หลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 2
- () ภาคปกติ หลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 3
- () ภาคปกติ หลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 4
- () ภาคปกติ หลักสูตร 2 ปี ต่อเนื่อง ชั้นปีที่ 1
- () ภาคปกติ หลักสูตร 4 ปี ต่อเนื่อง ชั้นปีที่ 2

2. ท่านกำลังศึกษาอยู่ในสาขา

- () ครุศาสตร์
- () มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- () วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- () วิทยาการจัดการ

3. คะแนนเฉลี่ยสะสมของท่าน นับตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนถึงปัจจุบัน

- () ต่ำกว่า 2.00
- () 2.00 – 2.49
- () 2.50 – 2.99
- () 3.00 - 4.00

4. ภูมิลำเนาเดิมของท่าน อยู่ที่

- () กรุงเทพมหานคร
- () จังหวัดในเขตปริมณฑล ได้แก่ ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ
- () จังหวัดนอกเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (โปรดระบุจังหวัด

- () อำเภอเมือง
 () นอกเขตอำเภอเมือง

5. ประเมินความสามารถของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประเมินความสามารถ	ระดับความสามารถ			
	อยู่ในเกณฑ์ดี	พอใช้ งานได้	ต้องศึกษาเพิ่มเติม	ไม่มีเลย
1. ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ				
1.1 ภาษาอังกฤษ				
พูด				
อ่าน				
เขียน				
1.2 ภาษาอื่นๆ				
พูด				
อ่าน				
เขียน				
2. ความสามารถทางคอมพิวเตอร์				
2.1 โปรแกรมพื้นฐาน Microsoft Office, Word, Excel, Access				
2.2 ใช้งานอินเทอร์เน็ต				
2.3 โปรแกรมใช้งานเฉพาะด้าน				
2.4 เขียนเว็บไซต์ ออกแบบ, พัฒนาโปรแกรมต่างๆ				
2.5 ซ่อมบำรุงเครื่อง (ถอด ประกอบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เอง ฯลฯ)				
3. ความสามารถทางการแสดงออก เช่น การเป็นพิธีกร โต้วาที แสดงละคร 프리เซ้นเตอร์ ฯลฯ				
4. ความสามารถในการเป็นตัวแทนแข่งขัน กีฬา เช่น เป็นตัวแทนนักกีฬาแข่งขันในระดับสถานบันการศึกษา ระดับเขต หรือระดับประเทศ				
5. ความสามารถในการเป็นผู้นำ เช่น ผู้นำ				

ชมรม ผู้นำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ				
--------------------------------	--	--	--	--

ตอนที่ 2 ระดับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของผู้ตอบแบบสอบถาม
 กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ประเด็นของความตั้งใจ	ระดับของความตั้งใจ				
	กลับแน่	ค่อยข้างแน่	ไม่แน่ใจ	ไม่กลับ	ไม่กลับแน่
1. ก่อนที่ท่านจะเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ท่านตั้งใจว่าหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว ท่านจะกลับภูมิลำเนา					
2. เมื่อเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ แล้ว ระยะเวลา 3 ปีผ่านไป ท่านตั้งใจว่า หลังสำเร็จการศึกษาแล้ว ท่านจะกลับภูมิลำเนา					
3. ปัจจุบันท่านตั้งใจว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ท่านจะกลับภูมิลำเนา					
4. สภาพความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ยังคงทำให้ ท่านตั้งใจจะกลับภูมิลำเนาหลังสำเร็จการศึกษาหรือไม่					

บรรณานุกรม

กองวางแผนประชากรและกำลังคน สำนักพัฒนาแรงงานแห่งเอเชีย. “การจ้างงานกับแผนพัฒนา

ฉบับที่ 6 ของประเทศไทย” (เอกสารอัดสำเนา). 2528.

การศึกษานอกโรงเรียน.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.กรุงเทพฯ:

บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด. 2542.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. สาขาวิชาที่ควรเน้น เพื่อรองรับเศรษฐกิจไทยในอนาคต.

วารสารการศึกษาวัดนี้.,114 (27 กันยายน-4 ตุลาคม 2544):31.

จงกลนี ชุติมาเทวินทร์.โครงการบัณฑิตอาสาสมัครสาธารณสุขสู่โครงการบัณฑิตคืนถิ่น.

กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2533.

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ.รายงานการวิจัยเรื่องความคาดหวังและความพร้อมรับของ

เกษตรกรเกี่ยวกับการทำงานในชนบท.กรุงเทพฯ:กรมแรงงานและสวัสดิการสังคม.

2523.

จุไรรัตน์ กังเทียม. รายงานการวิจัยเรื่องการเลื่อนสถานภาพทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นจากภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือในกรุงเทพมหานคร.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

2528.

ฉวีวรรณ จันทรัตน์.รายงานการวิจัยเรื่องความตั้งใจในการทำงานหลังเกษียณอายุของราชการ

อัยการ.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2540.

เฉลิมศรี ธรรมบุตรและคณะ.การย้ายถิ่นของผู้มีอาชีพชุดพลอย ณ กิ่งอำเภอบ่อไร่ จังหวัด

ตราด.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2517.

เฉลียว บุรีภักดี.ประชากรศึกษา.กรุงเทพฯ:เจริญวิทย์การพิมพ์. 2524.

ชมภูนุช บุญเนตร. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการ

ย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาปีสุดท้ายของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2531.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2535.

ชวรีย์ ยาวุฒิ . รายงานการวิจัยเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ตัวเมือง จาก

การศึกษา

กรณีแหล่งอุตสาหกรรมในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.กรุงเทพฯ

:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2518.

ชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์ และ ณรงค์ เทียนสง. ประชากรศาสตร์และประชากรศึกษา.กรุงเทพฯ

:ไทยวัฒนาพาณิชย์. 2521.

ไชยงค์ มงคลกิจงาม. ทำให้ : กรณีอพยพเข้ากทม.วารสารเศรษฐกิจและสังคม.

19(มกราคม-กุมภาพันธ์ 2526) :44-50.

ณัฐจิรา รุจิระการโชติกุล.รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับ

ภูมิลำเนาเดิมของประชาชนชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ

:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2538.

ดำรง ฐานดี. สังคมวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2530.

เติมศักดิ์ สุวรรณประเทศ. รายงานการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนฝึกหัด

ครูในภาคเหนือ.กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2521.

ทศพล เมืองฮาม. รายงานการวิจัยเรื่องการกลายเป็นเมืองกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและ

ทรัพย์สินของประชาชน.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538.

ทองคำ พรหมดี.รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่จะย้ายถิ่น

ของนักเรียนชั้นประถมที่ 6 ปีการศึกษา 2531 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2532.

ทัศนีย์ เพชรจรัส. รายงานการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาและผลสืบเนื่องจากการ

ย้ายถิ่นของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในกรุงเทพฯ.กรุงเทพฯ

:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2525.

ธงชัย เตชะธิตี.รายงานการวิจัยเรื่องแบบแผนการย้ายถิ่นของประชากรในพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็น

เมืองหลัก:กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดชลบุรี.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

2529.

ธรรก จาตะวงษ์.รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการย้ายถิ่นของสมาชิกครัวเรือน

เกษตร.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2540.

นิวัช โชติพงษ์พันธ์. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและการเลือก การผลิต การใช้และ

การบริหารสื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน สหวิทยาลัยศรีอยุธยาปีการศึกษา

2530.

กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2531.

เนาวรัตน์ พลายน้อย.รายงานการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างยุทธวิธีการพัฒนาชนบทกับ

การย้ายถิ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2529.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์.ระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์

.2535.

ประชา ตั้งควัฒนา. รายงานการวิจัยเรื่องแบบแผนการย้ายถิ่นของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน

แออัด

กรุงเทพมหานคร.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2536.

ประชากรศาสตร์และประชากรวิทยา.เอกสารประกอบการสอน.กรุงเทพฯ

:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2529.

ประดิษฐ์ ชาสมบัติ. การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่ในเมืองและประโยชน์ในเขต

อุตสาหกรรม.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2517.

ประเวศ วะสี.ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา(1). มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 28 กันยายน 2544:6.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. ทฤษฎีที่น่าสนใจทางประชากร.กรุงเทพฯ. เรือนแก้วการพิมพ์. 2522.

พนิตนาถ เย็นบุตร. รายงานการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัย

รามคำแหง .กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2529.

พรรณี เปรมษ์เสีयर. รายงานการวิจัยเรื่องความนิยมของครัวเรือนชายชาวชนบทไทยในเรื่อง การประกอบอาชีพของคนหนุ่มสาว.กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2517.

พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ความสำคัญของการศึกษา. วิทยากรย์ 82. กรุงเทพฯ. 2527.

พิชัย จรรย์ศุภรินทร์. บันทึกตักงาน บทความเสนอในการอภิปรายเรื่อง

“บันทึกตักงานคำถามที่รอคำตอบ”คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

2526.(เอกสารอัดสำเนา)

พิชิต พัทธ์เทพสมบัติ และ สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์. สรุปผลการวิจัยของโครงการวิจัย ต่อเนื่อง

ระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรไทยเอกสาร วิจัยหมายเลข 12. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2517.

พิพัทธ์สิทธิ์ ฉายะภุติ ไพฑูรย์ คัชมาตย์ เพียรศักดิ์ ภักดี และวรวิมล หิรัญรักษ์.การศึกษาสภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่จันทักดานและครัวเรือนที่มีคนตักงาน เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ)เศรษฐกิจการเมือง คนตักงานในภาวะวิกฤติ.เอ็ดสันเพลส โปรดักส์. กรุงเทพฯ. 2541หน้า 272-273

พิมพ์ลักษณ์ ดีสวัสดิ์.รายงานการวิจัยเรื่องความตั้งใจย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของนักศึกษา ผู้ใหญ่หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม แตกต่างกันภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2541.

ไพบุลย์ เทวรัตน์.พอเราจะต้องย้ายจากที่นี่ อีกแล้วหรือ.วารสารประชากรศึกษา.

7(ตุลาคม 2529) : 39-45

ไพศาล ขำยัง.การอพยพแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตจังหวัดชลบุรี.แรงงานสัมพันธ์.

ปีที่ 4 ฉบับที่ 6. 2515.

เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. รายงานการวิจัยเรื่องค่านิยมทางประชากรของสตรีย้ายถิ่น.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2526.

เพ็ญแข แสงแก้ว. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ

: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2541.

เพ็ญพร อีระสวัสดิ์. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของประชากร
ใน

ชนบทของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2513.

มาสโลว์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.krirk.ac.th/education /article 10.htm>)

ยาใจ ชูวิชา. รายงานผลการดำเนินธุรกิจปี 2544. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้า
ไทย. 2545.

ยุทธดนัย สีดาหล้า. ปัจจัยด้านประชากรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อครอบครัวในภูมิสำเนา

เดิมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. 2540.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพฯ

: โรงพิมพ์อมรินทร์ดิงกรัฟ. 2530.

โรจนา ภักดีธรรม. รายงานการวิจัยเรื่องความซับซ้อนในสาเหตุการย้ายถิ่นเข้าสู่

กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. 2528.

ลัดดา สุวรรณเพิ่ม. รายงานการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาในวิทยาลัยครู

กลุ่มนครหลวง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2526.

ลัดดาวัลย์ รอดมณ และศรีนยา บุญนาค. การเข้าร่วมในโครงการสร้างงานในชนบทและการ

ย้ายถิ่นในภาคใต้. ประชากรและการพัฒนาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ

: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์. 2526.

วงจันทร์ ตั้งทรงศักดิ์. “10 แบงค์ปล่อยเงินกู้เอสเอ็มอี”. ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 16

มกราคม 2545:4

วรรณ ขอบอรัญ. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิสำเนา

ของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542.

วรรณ ภักดี. ความสำนึกในความเป็นคนไทยของชาวเขา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2530.

วราภรณ์ พันธุ์วงศ์กลม. รายงานการวิจัยเรื่องการเลื่อนฐานะทางสังคมของผู้นำธุรกิจ.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2523.

วิจัยประชากรและสังคม สถาบันมหาวิทยาลัยมหิดล. รายงานทางวิชาการเรื่องทักษะของชาว

ชนบท จังหวัดตากที่มีต่อการย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร : การศึกษาในวาระสมโภช

กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี .เอกสารทางวิชาการหมายเลข 58. กรุงเทพฯ

- :สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. 2525.
- วิทย์ วิศทเวทย์. **ปรัชญาการศึกษาไทย 2411-2475**. กรุงเทพฯ
:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2526
- วิสาห์ วิทูธีระสานต์. รายงานการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาในกรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2521.
- วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ. รายงานการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ:สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2521.
- วิไล ตั้งสมคิด. **การศึกษาไทย. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี.**
กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์. 2542.
- คันสนีย์ ฉิมโณม. รายงานการวิจัยการศึกษาแรงจูงใจในการย้ายถิ่นมาเมืองพัทยา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2529.
- ศุภวีย์ พลายน้อยและเนาวรัตน์ พลายน้อย. **สารศึกษาทางประชากร. กรุงเทพฯ**
:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2525.
- สถาบันทรัพยากรมนุษย์. ผลการสำรวจความต้องการกำลังคนงานตลาดหนังสือพิมพ์
พ.ศ.2527. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2527 (เอกสารอัดสำเนา).
- สมาคมนักประชากรไทย. **การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2543**. กรุงเทพฯ:
สมาคมนักประชากรไทย. 2543.
- สมเกียรติ ชอบผล. รายงานการวิจัยเรื่องการเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิตสาขานิติศาสตร์
และสาขาศึกษาศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2525. กรุงเทพฯ
:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2529.
- สมบุรณ์ ศิริประชัย. รายงานการวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ
:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2530.
- สมพร วุฒิวิทย์การ. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการ
เคลื่อนย้ายของประชากรไทย เขตโครงการจัดการลุ่มแม่น้ำสา จังหวัดเชียงใหม่
:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2522.
- สมหมาย วันสอน. **โครงการอีสานเขียว. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.**
มหาวิทยาลัยมหิดล. 2529 (เอกสารอัดสำเนา).
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช. 2523.**
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการประเมินผลสภาพการจัดการศึกษาและ
ประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2527.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2544.กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549.กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม 2543.กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2543.
- สุกัญญา ทองทรง. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความปรารถนาที่จะย้ายถิ่นเพื่อหา
งาน
ของนักศึกษาวิทยาลัยครูปีสุดท้ายสังกัดสภวิทยาลัยอีสานใต้ ปีการศึกษา2530.
กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยมหิดล. 2531.
- สุชาติ ทวีสิทธิ์.รายงานการวิจัยเรื่องการเคลื่อนย้ายเชิงพื้นที่ของแรงงานในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปัตตานี.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์. การย้ายถิ่นและการขยายความเป็นเมือง. กรุงเทพฯ
:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2519.
- สุนิตย์ จีระพิชญ์โลก. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการ
ย้ายถิ่นตามฤดูกาลของประชากรในเขตดินแดง อำเภอโนนไทยและอำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดนครราชสีมา.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2527.
- สุมาลี จุลเจิม.การศึกษาความสนใจในอาชีพของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
(ปวส.) ของวิทยาลัยพัฒนวิชาการสังกัดกรมอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร.
มหาวิทยาลัยมหิดล. 2540.
- สุมาลี วรรณรัตน์. รายงานการวิจัยเรื่องการใช้การศึกษาและการพัฒนาชุมชนเพื่อยับยั้งการ
ย้ายถิ่นของสตรีชนบทภาคเหนือ.เชียงใหม่.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2538.
- สุรัตน์ ชุ่มจิตต์. รายงานการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวเหนือในมหานครกรุงเทพ.
กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2538.
- หิรัญ ลิมสุวรรณ. รายงานการวิจัยเรื่องทัศนคติต่อการย้ายถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพในส่วน
ภูมิภาคของนักศึกษา สาขาวิศวกรรมศาสตร์ในกรุงเทพมหานคร.กรุงเทพฯ
:มหาวิทยาลัยมหิดล. 2523.

อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์.การเลือกของชาชนบทภาคกลาง การศึกษาติดตามและเปรียบเทียบ
ผู้ย้ายถิ่นจากบ้านบางช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เอกสารวิชาการหมายเลข 69.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. 2526.

อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์. และเพ็ญใจ สมพงษ์. การย้ายถิ่นในประเทศไทย พื้นฐานการศึกษา
ทางประชากรและสังคม เล่ม 1 เอกสารวิชาการหมายเลข 56. กรุงเทพฯ.
มหาวิทยาลัยมหิดล. 2525.

อรอนงค์ แจ่มผล.ความสัมพันธ์ระหว่างกันของวุฒิภาวะทางอาชีพความสนใจในอาชีพ
สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนิสิตชั้นปีที่ 2
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2525.

อารี เพชรผุด. รายงานการวิจัยเรื่องสาเหตุที่นักเรียนฝึกหัดครูไม่ต้องการออกไปทำงานใน
ชนบท.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2517.

อุทัย ดุลเกษม. โครงสร้างแรงจูงใจของตลาดแรงงานกับปัญหาการว่างงาน. กรุงเทพฯ
:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

Cornoy, Martin. Education and Employment A Critical Appraisal UNESCO: International
for Education Planning. Paris. 1977.

International Labor Office. **Report to the Government of Thailand on internal Migration**
.Geneva, 1965

Susan Mowat, **Education and The Urbannization Migration.** (Bangkok : Workshop of
UNESCO Regional office, 1977)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวณัฐพร รอดดารา
วัน เดือน ปีเกิด	2 พฤษภาคม พ.ศ. 2519
ที่อยู่ปัจจุบัน	212 ถนนริมคลองประปา แขวง/เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537-2540	ปริญญาตรีบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
พ.ศ. 2541-2545	ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน	ผู้ช่วยนักพัฒนาทรัพยากรบุคคล สถาบันฝึกอบรมการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์